ڳائي پيو
جاڳائي پيو

استاد بخاري

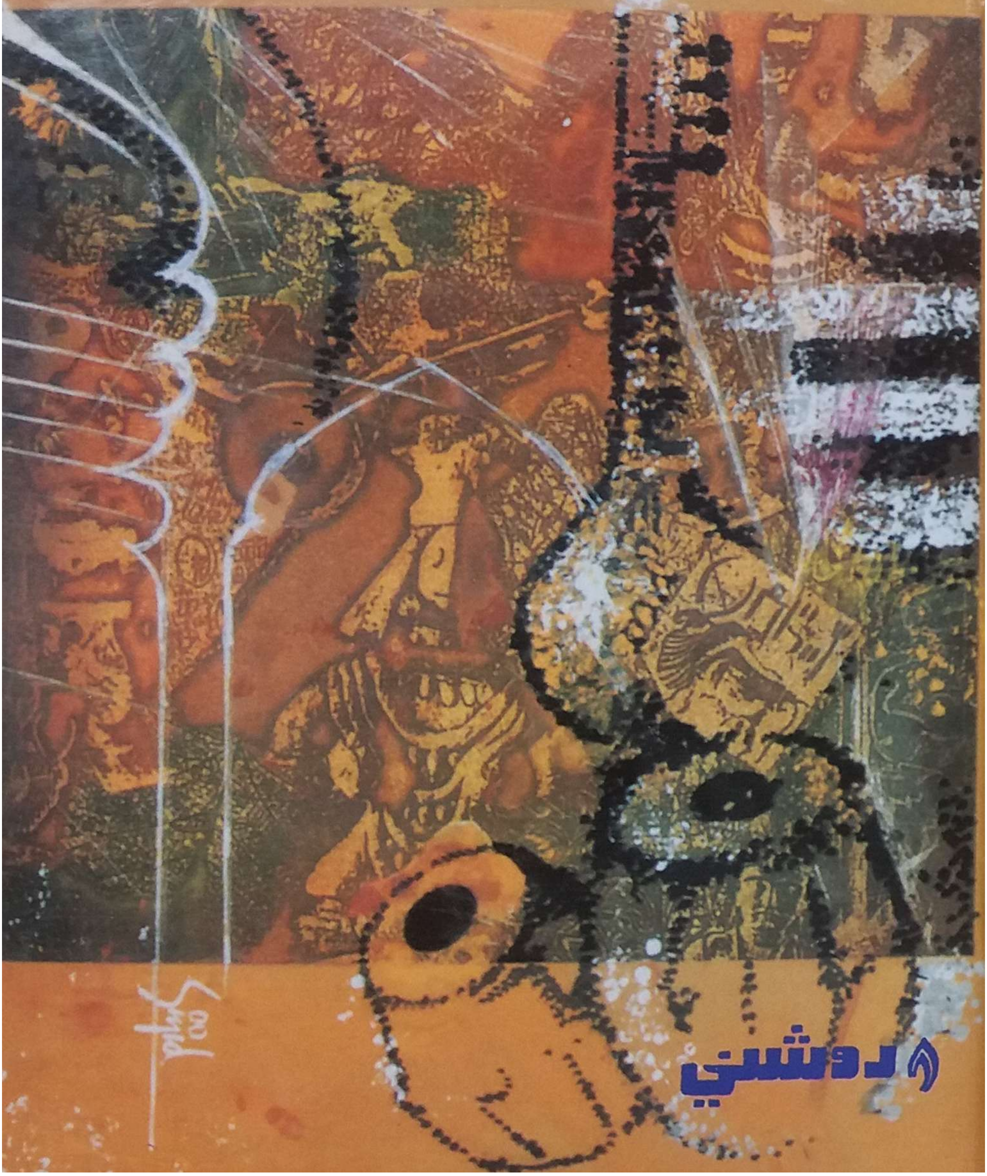

روشني

ڳائي پيو
جاڳائي پيو

شاعري

استاد بخاري

روشني پبليڪيشن
ڪنڊيارو
1999ع

Roshni Book No. 145

ڪتاب جو نالو: ڳائي پيو جاڳائي پيو
شاعر: استاد بخاري

چاپو پهريون: © روشني 1999ع
ڪمپوزنگ: حبيب قادر قريشي
روشني ڪمپوزرس، حيدرآباد.
ڇپيندڙ: فائين ڪميونيڪيشن، حيدرآباد
ڇپرائيندڙ: روشني پبليڪيشن ڪنڊيارو

GAAE PIYO JAGAAE PIYO

(Sindhi Poetry)

by: **USTAD BUKHARI**

Composed by: Habib Qadir Qureshi.
Roshni Composer, Hyderabad
Printed by: Fine Communication Hyderabad.
Published by: Roshni Publication Kandiaro

1st Edition © Roshni 1999

پڌ اکر

محترم علي نواز گھانگھرو چوندو آهي تہ آءٌ ادب جي ڪا خدمت ڪونہ پيو ڪريان، اهو منهنجو ڪم آهي. اها بي ڳالهہ آهي تہ اهو ڪم آهي ئي ادب جو. سندس اهو چوڻ صحيح بہ مڃجي، پر سندس ان ڪم سان سچائي ۽ محبت جو اسين قدر تا ڪريون. هن ڪان اسين بابا سائين جي ڪتابن جي سهڻي ڇپائي جي سلسلي ۾ گهڻو خوش آهيون. بابا هميشه ڪتابن جي سهڻي ڇپائي لاءِ تاڪيد ڪندو هو. آخري ڏينهن ۾ هن علي دوست کي بہ چيو تہ، "علي دوست، منهنجا ڪتاب سهڻا ڇپرائجو، ڇو تہ بخاري ڪوجهو شاعر ناهي."

روشني پبليڪيشن پاران ڳڏيل مجموعي "گلدستي ۾ گيت" کان علاوه بابا جو هيءُ ائون ڪتاب آهي، جو اسان ۽ اوهان تائين سهڻي نموني سان ڇپجي پهتو آهي.

"ڳائي پيو جاڳائي پيو" عنوان ئي ٻڌائي ٿو تہ هي جاڳائڻ وارو ڪلام يعني قومي شاعري آهي. جيڪا ڳائجي ڇُڪي آهي ۽ ڳائجي پئي.

بابا سائينءَ سنڌ لاءِ لکيو ۽ سندس ادبي وارث بہ سنڌ آهي. سندس گيت اسان کي بہ وڻن ٿا. هن جو لکڻ، سوچڻ، جهونگارڻ اڄ بہ هنيانوَ تي هُري ۽ ڪَنن ۾ ٻُري رهيو آهي.

پُلصراطن ڪانپو جنّتون، مقتلن جي پُنيان منزلون،
ٿهڪ ڦُٽندا پَريان، پهريان هي ڏَک ٽَپو، ڪجهہ تہ اڳتي وڌو!

ڊاڪٽر الطاف بخاري
استاد بخاريءَ جو گهر- دادو.
16-1-1999

انتساب

قومي شاعرن
قومي راڳين
جي نالي

استاد بخاري
12-5-1990

هونئن تہ مِتيءَ جي چپٽي آهيان،
جيئي سنڌ تہ ڌرتي آهيان،

خاڪي، نوري، فاني، باقي،
سچ پچ ساٿي سيڪي آهيان.

عربي، عجمي آهيان ئي پر،
روسي، هندي، چيني آهيان.

سڀ کان اڳ ۾ انسان اڳ تي،
سنڌي - سنڌي، سنڌي آهيان.

بوڙئي جهڙي منهنجي هستي،
سنڌو واري مستي آهيان.

سانگين سان گڏ سالگرهہ مان،
وچڙي ويس تہ پو ورسي آهيان.

تاريخ آهيان قومَ قويءَ جي،
نہ تہ مرقد جي تختي آهيان.

ڏيڍ ڏنگايون ڏاري ڇاڻان،
مظلومن جو مددي آهيان.

مِهر تہ مکڙي ماک - ڦڙا مان،
قَهر تہ ڪرندڙ بجلي آهيان.

جوت رتيءَ تي پريت پتنگو،
سنگ سڳنڌي، رنگي آهيان.

عشق ۽ عقل حقيقي ساٿي،
سونهن سچيءَ جو سنگتي آهيان.

آجو پيار ملي پوءِ پيارا،
سولو ويندو سرچي آهيان.

آزادي استاد تنواريان،
ماڻهن جيءَ مان مرضي آهيان.

جيئي سنڌ جي ڌرتي جيئي!
تنهنجي منهنجي جيجي جيئي!

دل تہ گهري ٿي هر محفل ۾،
شاهہ، سچل جي ٻولي جيئي!

تلسي، غالب، سعدي وانگي،
شاهہ، سچل جي ٻولي جيئي.

سنڌ سيپيتا محبت، محنت،
جٿ ڪٿ جرڪي مرڪي جيئي!

عربي، عجمي، هندي، سنڌي،
جڳ ۾ گڏجي سڏجي جيئي.

ساري جڳ جون سهٽيون جيئن،
سسئي، مومل، نوري جيئي!

ڪارو هجي يا گورو، ڳاڙهو،
سنڌين جو هر سنگتي جيئي.

سَچ – سِچ بنجي، بَل بِجَ بنجي،
بات بخاري تنهنجي جيئي!

●

هي ڌرتي سورهيه سسئي آ،
هي ڌرتي نرمل نُوري آ.
هي ڌرتي ڏاڍي سُهڻي آ، مَن مُهڻي آ، ماشاءَ الله!

هن ڌرتيءَ جي غيرت تاتيون آزادي تحريڪون،
جڳ مڳ جڳ مڳ جرڪ جهان ۾ تابنده تاريخون.
هي ڌرتي جڳ ۾ جرڪي آ،
هي ڌرتي مُلڪين مهڪي آ.
هي ڌرتي ڏاڍي سُهڻي آ، مَن مُهڻي آ، ماشاءَ الله!

وڻ ٽڻ وايون، ڪٽڪ ڪهاڻيون، وونئڻ وڏا افسانا،
ساڀيان گنج اکين جي آڏو، سهسين خواب سهانا،
هي ڌرتي روپي، سوني آ،
هي ڌرتي هيرا، موتي آ.
هي ڌرتي ڏادي سُهڻي آ، مَن مُهڻي آ، ماشاءَ الله!

جو سِنجريو سو سچّو سوڊو، جو ساماڻو جوڏو،
هن ڌرتيءَ جو ٻچّو ٻچّو دولهه دريا، دوڏو.
هي ڌرتي پنهنجي جيجي آ،
هي ڌرتي پنهنجي آمّي آ،
هي ڌرتي ڏادي سُهڻي آ، مَن مُهڻي آ، ماشاءَ الله!

محبت، محنت ساڻ سجايون، ساري يُونءِ بخاري،
جنّت بنجي جڳ ۾ جرڪي پنهنجي سنڌڙي پياري.
پنهنجي هِر شئي هِن جي آ،
موت حياتي جيڪي آ،
هي ڌرتي ڏادي سُهڻي آ، مَن مُهڻي آ، ماشاءَ الله!

●

ٿر ۾ واري اٿندي آ،
جر جي ڇولي ڇلندي آ،
ڳالهه سڳهاري سنڌو تنهنجي ڳلي ڳلي پئي هلندي آ.

باک ڦٽيءَ جو ماڪ مٽيءَ تي، پنئر، گلن جون باتيون،
ڪوئل بلبل، ڪٽڇون ڪن ٿيون لوءِ لوءِ تنهنجون لاتيون.
هيِر، ڪٿوري ڪٽندي آ،
گهر گهر ڏي پئي گهلندي آ.
ڳالهه سڳهاري سنڌو تنهنجي ڳلي ڳلي پئي هلندي آ.

چئني پاسي ڪِنوٽيون چمڪن، جَلون جا جهلڪارا،
سارنگ تنهنجا ساز وڄن تا، واريءَ تي وسڪارا.
ڪڻ ڪڻ پَٽ تي پوندي آ،
گاج گجيو پئي گجندي آ.
ڳالهہ سگهاري سنڌو تنهنجي ڳلي ڳلي پئي هلندي آ.

جاڳ تہ آهي ياڳ بخاري، جوڌن جِيئڻ جيان پيو،
بيٺن ڪان بندوقن تائين توکي ڏيڱ ڏيان پيو.
قوم سُتي پئي اٿندي آ،
وِڪَ وِڪَ اڳ تي وڌندي آ،
ڳالهہ سگهاري سنڌو تنهنجي ڳلي ڳلي پئي هلندي آ.

●

تون تہ منهنجي جندڙي آهين!
تون تہ منهنجي سڄڻي آهين!
تون تہ منهنجي سنڌڙي آهين!
تون تہ منهنجي سڀ ڪي آهين! منهنجو آ ايمان تنهنجي محبت،
ساهہ کي ويساهہ وڏو آ، جيءَ جو جيئدان تنهنجي محبت.

نينهن نئين سيکاريو آهي هيءُ نئون دستور،
چنگ سان گڏ چاهہ تنهنجي ۾ ڇري پيو چنجور،
روح جي پرپور غذا ۽ پيٽ جو گذران، تنهنجي محبت.

دل ڪڏهن آهي ڪلفتن جو ڪنارو يار،
دل ڪڏهن جاني اسان جي ڪاڇو ۽ ڪهسار،
بعضي تڏڙيون تڏڙيون هيرون، بعضي آ طوفان، تنهنجي محبت.

پيار ڪان اڳ حال پنهنجو آهي مونکي ياد،
آءٌ هڪڙو سست ماٺو هوس اڳي استاد.
جانثار انسانن جهڙو مونکي بخشيو مانُ، تنهنجي محبت.

●

اسان هُون سپاهِي، او پٽائي، تنهنجي سنڌ جا،
درازيءَ جي ديس جا، سنائيءَ جي سنڌ جا.

عزم عنايت سچّ سگهارو، برک بلاول، حيدر پيارو،
اِهي پيارا پيارا ماڻهو، پياري پياري سنڌ جا.

ڪوڙَ ڪنائي پورهيت جاڳيو، جرئت جاڳي، رَت سَت جاڳيو،
جاڳي پيا جيالا سارا، هاري ناري سنڌ جا.

ڌرتيءَ ڇايا ڳڍجي سڏجي، سچ جي سڏ تي پرچي سرچي،
جوڙبون پيا نِڪورا خاڪا، آجِي آجي سنڌ جا.

سورج وانگر چمڪي سنڌڙي، جُڳ جُڳ جڳ ۾ جيئي سنڌڙي،
هجن هر زبان تي نعرا، صبح، سانجهي سنڌ جا.

جنّت ڪاڇو ۽ ٿر آهي، ڪوثر منڇر، ڪينجهر آهي،
وڻن ٿا نظارا ڏاڍا سُهڻي سهڻي سنڌ جا.

سنڌڙي جندڙي پياري پياري، عشق منجهان استاد بخاري،
ويٺا گيت ناهيون ۽ ڳايون، مِٺي پنهنجي سنڌ جا.

●

جيئي سنڌ جيئي!
پلي پلي جيئي!
جيئي سنڌ جيئي پلي پلي جيئي!
تنهنجي منهنجي جند پلي جيئي!

جيئي پنهنجو پورهيو، جيئن هاري ناري،
جيئڻ لاءِ جاني، جنگ پنهنجي جاري.
جيئي سنڌ جيئي...

جيئي پڪڙ پانو، جيئي تِکو ڏاتو،
اپيون بانهون، اوچو اوچو ڳاتو.
جيئي سنڌ جيئي...

جيئي سنڌي ماڻهو، جيئي سنڌي ٻولي،
جيئي سنڌو ساگر، جيئي چولي چولي،
جيئي سنڌ جيئي...

اهڙو ڳاءِ بخاري، ڪاڇو، ساچو جاڳي،
چپّو چَپّو جاڳي، ڪچو، ڪاچو جاڳي،
جيئي سنڌ جيئي...

●

جَلَ ٿَلَ جهولي، ڏونگر ڏولي،
اولوءِ لوئان لولي!
آمِرِ نہ ٻوليون ٻي ڪا ٻولي.

منڇر، ڪينجهر، سنڌو، ساگر،
گج گج لهرون، ڇم ڇم ڇولي.
اولوءِ لوئان لولي!
آمِر نہ ٻوليون ٻي ڪا ٻولي.

پَٽَ جو پَٽڪو، پَٽَ جي پوتي،
ڏَٽَ ڄو ڏولو، ڏٽ جي ڏولي،
اولوءِ لوٺان لولي!
آمِر نہ ٻوليون ٻي ڪا ٻولي.

شهرن وارن سيني ساندي،
ڳوٺن ۾ ڳٺوانن ڳولي،
اولوءِ لوٺان لولي!
آمِر نہ ٻوليون ٻي ڪا ٻولي.

پنهنجي ٻولي، ٻول ٻخاري،
سُهٽي سُرهي سچي سولي،
اولوءِ لوٺان لولي!
آمِر نہ ٻوليون ٻي ڪا ٻولي.

●

سج، چنڊ چوان هيءَ ڌرتي،
رخ روشن سنڌالاجي،
فردوس نشان هيءَ ڌرتي،
گلُ، گلشن سنڌالاجي،
تنهنجو تَنُ، منهنجو مَنُ، تن، من، ڌن سنڌالاجي.

هِت وکر وندن وڻجارا، هي شاهہ، سچل جي محفل،
هت جهد جتن جهونجهارا، هي دريا، دودي جي دل،
هِت چمڪن چوڏس چارا، هي منزل تي ٻي منزل،
تاريخ روان هيءَ ڌرتي،
هر دور جوان هيءَ ڌرتي.
تنهنجو تَنُ، منهنجو مَنُ، تن، من، ڌن سنڌالاجي.

جئي، ويرو تار جئي، هي زندهہ ادارو سنڌ جو،
ڏئي ڏيهہ کي ڏات ڏئي، هي ساهت ڌارو سنڌ جو،
ٿئي سَچ جو سِجّ ٿئي، هي صبح ستارو سنڌ جو،
ٿئي ڪاهڪشان هي ڌرتي،
ڏئي نُورَ نوان هي ڌرتي،
تنهنجو تَنُ، منهنجو مَنُ، تن، من، ڌن سنڌالاجي.

هي سِيمہ اسان جو سِرُ آ، هي سر جو سهارو آهي،
هي ديس اسان جي دِل آ، هي دل جو دلارو آهي،
هي سنڌ اسانجي جند آ، هي جند اجارو آهي.
جند، جان مجان هي ڌرتي،
آهي منهنجي امان هي ڌرتي،
تنهنجو تَنُ، منهنجو مَنُ، تن، من، ڌن سنڌالاجي.

هِت تحريڪون، تاريخون، هت ڏُک سُک سڀ سانديياسين،
هِت تڪليفون، تفريحون، پئي جُهو مياسين، تڙپياسين،
هِت تور، تَڪون، تحقيقون، استاد ڪندا رهنداسين.
اظهار عيان هي ڌرتي،
اعلان نوان هي ڌرتي،
تنهنجو تَنُ، منهنجو مَنُ، تن، من، ڌن سنڌالاجي.

•

ڏاڍا اوکا ويڙها آهيون،
دريا خان ۽ دودا آهيون،
جوتي ڏيندا جهيڙا آهيون، ڏاڍا اوکا ويڙها آهيون.

هوشو جيئرو جوش ڏئي ويو،
هيمون آجو هوش ڏئي ويو،
ڏور نئين جا دودا آهيون، ڏاڍا اوکا ويڙها آهيون.

اڳتي وڌندو، پرتي ڪِرندو،
دشمن ڇهندو، ڇهندي ٻرندو،
بجلي وارا جهٽڪا آهيون، ڏاڍا اوکا ويڙها آهيون.

سورهن آنا سَچ ته آهيون،
شاهه، سچل جو مَچ ته آهيون،
طوفانن ۾ پرندا آهيون، ڏاڍا اوکا ويڙها آهيون.

ماضي جا مهمان نه آهيون،
آئيندي جا اعلان آهيون،
تازا توانا تجلا آهيون، ڏاڍا اوکا ويڙها آهيون.

تحريڪن جي طوفانن ۾،
آزاديءَ جي ايوانن ۾،
ڳاڙها جهندا ڦڙڪيا آهيون، ڏاڍا اوکا ويڙها آهيون.

ٻرڪي ٻرڪي جيئندا آهيون،
مُرڪي مرڪي ملهندا آهيون،
جيئرا هاسين، جيئرا آهيون، ڏاڍا اوکا ويڙها آهيون.

دلوارن لئه موتئي تاري،
دوڏارن لئه ڪات، ڪٽاري،
بلڪ بخاري، پالا آهيون، ڏاڍا اوکا ويڙها آهيون.

●

اسانجو الهندو، اسانجو ايرندو، پٽائيءَ جو روضو، پٽائيءَ جو روضو.

ڪچي ڪان پڪي تائين، اُپي ڪان لَمي تائين،
ڪراچيءَ ڪان ڪشمور مرڪز جو ٺُڪو، پٽائيءَ جو روضو، پٽائيءَ جو روضو.

هي جر ٿر جي جهولي، هي گهر گهر جي ٻولي،
اسانجي علحدي سَڃيتا جو جهنڊو، پٽائيءَ جو روضو، پٽائيءَ جو روضو.

آجائيءَ جي اجرڪ، سچائيءَ جو سندرو،
رَئو ماروين جو، پهنوارن جو پَٽڪو، پٽائيءَ جو روضو، پٽائيءَ جو روضو.

صدين جو سهارو جڳن جو اجارو،
ٻڍن جو اثاثو، جوانن جو ورثو، پٽائيءَ جو روضو، پٽائيءَ جو روضو.

عقيدو بخاري اِهو آ اسانجو،
محبت جو ڪعبو، حقيقت جو قبلو، پٽائيءَ جو روضو، پٽائيءَ جو روضو.

●

اباڻن ۾ ڄايُون، اباڻن نِپايون،
ڀِٽائيءَ جون وايون، ڀِٽائيءَ جون وايون.

اسان جيڪي سوچون، اسان جيڪي لوچون،
اسين جيڪي ڳائون، اسان جيڪي پايون،
ڀِٽائيءَ جون وايون...

ڪُڏا ڪوٽ ڪارا، عمر مِير وارا،
غريبن جون جايون، ڪکايون ڪنڌايون،
ڀِٽائيءَ جون وايون...

وڏي واتِ واڪا، ڪندي مُنڌ ڪاڪا،
تَتَلَ ڏينهن تايُون، تڏهن بي توايون،
پڻائيءَ جون وايون...

جيئن نَسِجّ سچّ آ، اِيئن سِنڌ سَچّ آ،
سموريون سچايون، بخاري پلايون،
پڻائيءَ جون وايون...

●

هيلوڪو وري آ

هيلوڪو وري آ، هيلوڪو وري آ!!

وري ٻات ۾ لاٽ،
اها لاٽ چمڪاٽ، پڙڪي ٻري آ، هيلوڪو وري آ!

وري آهَ پِٽ تي،
وري ٻاهه پٽ تي، پٽائي پري آ، هيلوڪو وري آ!

انهي گھوٽ جي ڪوٽ،
انهي گھوٽ جي چوٽ، ڏادي ڳري آ، هيلوڪو وري آ!

ڏسي ڪَيت جي جيت،
ڏسي پريت جي جيت، جِيجَلَ ٺري آ، هيلوڪو وري آ!

لُڏي آهي سهٽي،
ٻُڏي ناهي سهٽي، تِڪي مان تري آ، هيلوڪو وري آ!

هڪڙو وَنيءَ تي،
ٻيو ٻنيءَ تي، وجبو مري آ، هيلوڪو وري آ!

تِڪو آءُ لڳو واءُ،
لڳو واءُ تڪو آءُ، دِلڙي ڀري آ، هيلوڪو وري آ!

وري اڪّ ساڳي،
استاد اسانجي، ڦڳڻ ۾ ڦري آ، هيلوڪو وري آ!

●

جيئي جيئي سدا جيئي سنڌڙي!
يلي کير، کنڌون پيئي سنڌڙي!
سَدا سُکي، آجِي ٿئي سنڌڙي!
سنڌڙي ڙي الا، جيڪا تنهنجي منهنجي جندڙي!

جهڙي چاندي چِٽي تهڙي سنڌڙي،
جهڙي ماکي مِٺي تهڙي سنڌڙي،
جهڙي ٻُڌي، ڏِٺي تهڙي سنڌڙي،
سنڌڙي ڙي الا، جيڪا تنهنجي منهنجي جندڙي!

جاتي ڪاچو، ڪنڌي، اُها سنڌڙي،
جاتي سنڌو ندي، اها سنڌڙي،
جاتي ڪوسي، تتي اها سنڌڙي،
سنڌڙي ڙي الا، جيڪا تنهنجي منهنجي جندڙي!

جاتي اوچا جبل، اها سنڌڙي،
جاتي شاهه، سچل اها سنڌڙي،
جاتي جوڌا اجهل اها سنڌڙي،
سنڌڙي ڙي الا، جيڪا تنهنجي منهنجي جندڙي!

اها موهين دڙي واري سنڌڙي،
اها دادو، ٺٽي واري سنڌڙي،
اها نالي وڏي واري سنڌڙي،
سنڌڙي ڙي الا، جيڪا تنهنجي منهنجي جندڙي!

جاتي جيجل جهولي، اها سنڌڙي!
جاتي آيل لولي، اها سنڌڙي!
جاتي سنڌي ٻولي، اها سنڌڙي!
سنڌڙي ڙي الا، جيڪا تنهنجي منهنجي جندڙي!

اها استاد اسان جي سنڌڙي،
اها شاگرد اوهان جي سنڌڙي،
اها جهوني، جوان جي سنڌڙي،
سنڌڙي ڙي الا، جيڪا تهنجي منهنجي جندڙي!

●

مونکي جيئري ئي پوربو ٿي ويو،
تنهنکري ٿي پَيُوت آهيان مان.
سنڌ شاهد - غيوّر سنڌين جي،
زندگيءَ جو ثبوت آهيان مان.

او بيلي، بَچايو مُنهنجي بولي!
او سِنڌي، بَچايو پنهنجي بولي!
جِيو، جياريو پنهنجي بولي!
مچو، مچايو، پنهنجي بولي!
او بيلي، بچايو...

ڪاچي، ٿر جي، لاڙ، اتر جي، او شهر شهر جي بولي،
او بيلي، بچايو...

ڪورِي، ڪنيارجي، وادي، لوهار جي، او جوڌي، جهونجهار جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

ياڳوءَ يان جي، درياءَ خان جي، او امن امان جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

شاهه، سچل جي، ساميَ، خمل جي، او علمِ، عمل جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

شيخ اياز جي، سراج، نياز جي، او رمز، راز جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

شوق، شمشير جي نُور، تنوير جي، او سوچَ سُڌير جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

قُرب قليچ جي، منشي، سرويچ جي، ڪٽي ۽ ڪيچ جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

تاجَل، آدل جي، سَرڪش، گُل جي، او، قومَ ڪُل جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

نجم، جمال جي، تاج، جلال جي، او، قرب ڪمال جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

راشد، راز جي، ناز، شهباز جي، او، عامرَ آواز جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

سحر، امداد جي، شاد، ناشاد جي، او، داد، فرياد جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

باغي حليم جي، خاڪي، نديم جي، او، قومُ عظيم جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

طالب مولٰي جي، طارق، مرزا جي،
او ٻيلي، بچايو...

بَردي، بزمي جي، جوشَ، نقوي جي،
او ٻيلي، بچايو...

بدر، فقير جي، انعام، امير جي، او، پنهنجي ضمير جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

عين بلوچ جي، نون بلوچ جي، او سَچ سوچَ جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

ڪوسي، لغاري جي، جوبي، لاشاري جي، او، ڪزمي، ڪاري جي ٻولي،
او ٻيلي، بچُايو...

نُورهدا جي، خيرالنساءِ جي، او، امان اُمراءِ جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

ياڳي، پروين جي، نُوري، زرين جي، اوهِن زمين جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

ڪَنور رام جي، ڪِرشن، شام جي، او خاص، عام جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

ڪَلاپرڪاش جي، نارائڻ، داس جي، او اميد، آس جي ٻولي، او
ٻيلي، بچايو...

ڪَمَلَ، حاسِد جي، اُتم، گوبِند جي، او سنڌ، هِند جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

موهن گيهاڻيءَ جي، ڪِيرت باباڻيءَ جي،
او ٻيلي، بچايو...

سيّد سونهاري جي، پير پاڳاري جي، او، پُوري، ڪاري جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

حيدر سنائيءَ جي، نوح هالائيءَ جي، اوپالَ پلائيءَ جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

راهُو، پليجي جي، ڄامَ، جوڻيجي جي، او نينهن نتيجي جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

دودي شهيدَ جي، سمي شهيد جي، او، پُني شهيد جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

دادوءَ جي ليڪڪن، دادوءَ جي دوستن، او سنڌ جي تَن مَن جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

اَمَرَ، استاد جي، اَلهڏاد جي، او، اوج آزاد جي ٻولي،
او ٻيلي، بچايو...

●

پونءِ تنهنجا اسين آهيون ياں، ڳلي ڳلي جاڳ راڳ ڳايون،
ديري ديري دنگي منگون دان، ڪٽو ڪٽو قوم تا ٻٽايون.

هٿ هٿ جاتيون، پڳ پڳ لاتون،
اُلرن شعلا، تڙڪن پاتون،
جُوءِ تنهنجا ڳاڙها ڳاڙها جُوان، سچو پچو مڃ تا مچايون.

ڏاڍ وڌيون پيا، ڪُوڙ ڪٽيون پيا،
پاپ ڪُڌي جي پاڙ پٽيون پيا،
قهر توکي تڪي هٽون ڪان، ڪِهتي ڪِهتيءَ ذوڏ روز ڳهايون.

پئي تي پُڪاري بستي بستي،
دلبرِ ڏرتي، سهڻي سرتي،
مَلهي ڪريون مٽي ٻنهي جا مانَ، وِڙهي وڙهي جيوتون بچايون.

پيئون پيئڻ ڏيون، جيئون جيئڻ ڏيون،
اڻ ٽيئٽي کي هاڻ تيئڻ ڏيون،
نئوان سَنوان ٿيون اِنسانَ، نيون خوشيون ديس ۾ ونڊايون.

ڪول ڪتوري، ٻول بخاري،
پيلن جي پيچ پول بخاري،
جِتان ڪِتان اٿيا اعلانَ، هَلو هَلو ماٺيو ملهايُون.

کاري کان ماٺيلي تائين، ساري سنڌڙي تنهنجي آ،
تون سنڌڙيءَ جو سوڍو آهين!
تون ڌرتيءَ جو دودو آهيان! دودا ڌرتي تنهنجي آ،
تنهنجي آ،
تنهنجي آ.

سنڌو دريا، سنڌو ساگر، چولي چولي تنهنجي آ،
وَستي وَستي، واهڻ واهڻ، نگري نگري تنهنجي آ.

ڪوٽ رني ۽ ڪوٽ ڏِجيءَ جو، موهن، مڪلي تهنجي آ،
سيوهڻ، سنّ، درازا، هالا، ڀِٽّ ڀليري تنهنجي آ.

ڏونگر، ڏرتي، گڏسون، بجلي، ڪاٽيون، کيتي تهنجي آ،
پورهيت هاري، ڪڙمي ڪاري، ساري سرسي تهنجي آ.

ڪڙتالون، يڪتارو، چيرون، گهاگهر، ماتي تنهنجي آ،
مورو، گيت، جمالو، دوهو، وائي، ڪافي تنهنجي آ.

ڪاچي، ٿر ۾، لاڙ، اتر ۾ رهٽي، کهٽي تنهنجي آ،
چوڏاري استاد بخاري، پياري ٻولي تنهنجي آ.
تنهنجي آ،
تنهنجي آ.

●

ڪِتي رِيھُون، ڪتي ڪِيھون، ڪتي دھل دمامان،
ڇيھون ڇيھون ڇاتيون، ڇيرون ڇيڙيان ڇا مان؟

انڌو، ٻوڙو، گونگو وڏو وقت آھين،
تون ڇا ڄاڻين تاٿا، ھي جي ھُلّ ھنگامان.

تَتّو ڏينھن زاري، ڳھي ڳاھہ ھاري،
ڪِلي خان گھر ۾، خرامان – خرامان.

ڪٿي رُڪّو ڏوڏو، ڪٿي ڦِڪّا پڳڙا،
ڪٿي ٻوڙ مانيون، ڪٿي انب آمان.

اڄي عيد اهڙي، گُهري ديد جهڙي،
وڃهان جوت جياري، پلي پو اُجهامان.

ٻخاري ٻَتي ٿي، جلان پيو، جيان پيو،
پکيڙن لئہ پڇران، ڪتيرن لئہ ڪامان.

اچا نيڻ تنهنجا ننڊاڪا، ننڊاڪا،
ڏما ڏمر وڃن پيا ڏماڪا، ڏماڪا.

اچا ماڪَ تي پاڻ موريا وتون تا،
اُلا، پُونءِ پڙڪي اُڳاچا، اُڳاچا.

پنيرڪي پکا چور، پاڳيا اتي پيا،
تلهن تي ٿين پيا تماشا تماشا.

غدّارن جي گِيدي ۾ گوليون ۽ گولا،
اوهان جي پَلَوَ ۾ پتاشا پتاشا.

اچو جاڳَّ جا راڳَ استاد ڳايون،
نَشا نِند وارا نياڳا، نياڳا.

هٿ ۾ ڏاٽا، اوچا ڳاٽا،
نانگ، بلائون ڪاٽا - ڪاٽا.
ڪاٽا، ڪاٽا!!

ڳُهرندَنِ کي ڏي گهرڻ بنا نہ تہ،
جهوري وجهندءِ جهاٽا جهاٽا.
ڪاٽا، ڪاٽا!!

آزارن ۾ لابـارا پـيـا،
سُورن ۾ پيا ساٽا، ساٽا.
ڪاٽا، ڪاٽا!!

گهاٽن جا سَنڌَ تڪرا تڪرا،
ڦندن جا هانءَ ڦاٽا ڦاٽا.
ڪاٽا، ڪاٽا!!

ديس ۾ ديسي ۽ پرديس،
وونئڻ ۾ چڻ چِاٽا، چاٽا.
ڪاٽا، ڪاٽا!!

چڏڙا تيندا چيهون چيهون،
گهيرا ناهيو گهاٽا، گهاٽا.
ڪاٽا، ڪاٽا!!

ڪانوَ اندر ۾ نانوَ عقابي،
هانوَ انهن جا ڦاٽا ڦاٽا.
ڪاٽا، ڪاٽا!!

چوڏاري چمڪات بخاري،
ٻات ڪريون پيا واٽا واٽا.
ڪاٽا، ڪاٽا!!

●

هِن عشق کي قاضي ڪجهہ بہ نہ چئو، هي عشق تہ منهنجو ايمان آ،
هي عشق تہ منهنجو ايمان آ، هي عشق تہ منهنجو ايمان آ.

هن ذرتيءَ تي مان ڄايو هان، هِن تي ئي تہ مونکي مرڻو آ،
هِت مونکا پڇاڙو ٿيڻو آ، محشر جو هِتي ئي ميدان آ.

هو تارو تارو تسبيح آ، هي ٻارو ٻارو مُصلّو آ،
هِت جيڏان ڪيڏان جلوو آ، هر صورت سنڌ جي سبحان آ.

اڄ منهنجي عبادت ڏِس تہ سهي، مظلوم دلين تي لُڇ تہ سهي،
اُت ظالم کي ڇئو سڄ تہ سهي، جو شهر شهر ۾ شيطان آ.

ڪو ٻڪري وانگي ٻيڪي پيو، ڪو چِيتو چيري، ڦاڙي پيو،
ڪو ڦُٿڪي پيو ڪو ٿهڪي پيو، انسان جو دشمن انسان آ.

جو خان هجي خانان هجي، ماڻهوءَ جي مُندي، حيوان هجي،
سو ڪون ڪپي سو ڪون ڪپي، استاد اسانجو اعلان آ.

●

انسان جئي!

مزدور جو نانُ، مڪانُ جئي!
مزدور جو مانُ، مهان جئي!
انسان جئي، انسان جئي.

جوڪاچي، تر جي ڪاڻ ڪڙهي،
جو هارين جي حق لاءِ لڙي،
سو خان تہ ڇا خانان جئي!
انسان جئي، انسان جئي.

بَدبوءِ وَڏي، گُهٽَ ساهہ گُهٽي،
سڪرات ۾ سُرهي هِير هجي،
ان موت منجهان طوفان جئي.
انسان جئي، انسان جئي.

سَچ سوچَ جئي، مَتِ هوش جئي،
گڏ جهد، جتن جو جوش جئي،
سڀ جيئڻ جو سامان جئي.
انسان جئي، انسان جئي.

جِت سنڌي ماڻهن جا ميڙا،
جت پائر، پاوَن سان پيڙا،
سو عامن جو ايوان جئي.
انسان جئي، انسان جئي.

مضبوط لِکيو تاريخي آ،
هي سنڌ تہ تنهنجي منهنجي آ،
هي فطرت جو فرمان جئي.
انسان جئي، انسان جئي.

ٿر، لاڙ، سرو، وچ، ساگر آ،
هت سنڌي قوم نشانبر آ،
هي نقشي جو نيشان جئي.
انسان جئي، انسان جئي.

ٻن گولن ۾ گم ڪونہ ڪبو،
سنسار، جهنّم ڪونہ ڪبو،
تي ٻوڻ سدا بستان جئي،
انسان جئي، انسان جئي.

انصاف، امن جو نعرو آ،
آزاد وطن جو نعرو آ،
استاد اهو اعلان جئي.
انسان جئي، انسان جئي.

●

توسان منهنجي ياري،
ياري بہ ڏادي پياوي،
هاري، ناري، ڪُڙمي، ڪاري!
توسان منهنجي ياري!

ساڳي لولي، ساڳي ٻولي،
ساڳي سنڌ سگهاري.
توسان منهنجي ياري!

ڪونڊر، ڪنڊ منجهان ڪڍ هاٿي،
پـُـرمــاري پــاجــاري!
توسان منهنجي ياري!

ڳپَ چِڪَ ۾ او ڳدلا، ميرا،
سنـڌڙي اٿئـي سينگـاري.
توسان منهنجي ياري!

منهنجي تن تي ڪپڙا تنهنجا،
پڳـڙي بـي تــو واري،
توسان منهنجي ياري!

سچّي سون کي ٽچڪائي پئي،
ڪُــوڙن جــي ڪــوٺـاري.
توسان منهنجي ياري!

ڪلڪ، کهاڙو، ڪوڏر، ڏاتو،
چارئـي يــارَ بـخـاري.
توسان منهنجي ياري!

●

جاڻي هجو تاڻي چِٽو ٻُڌو يارَ،
اُٿو اُٿو، هاڻي مِلو، مَچو يارَ،
آڇڻ وارو اچيوَ ٿو!
آڇڻ وارو اچيوَ ٿو!

مَتان پو ٻوليو ڪنهن نہ ٻُڌايو،
ڪَڪرن، ڪنوٽين سيني سٽايو،
سِگهو سعيو ڪري وارو وٺو يارَ.
آڇڻ وارو اچيوَ ٿو!

حُسنَ کي جيئن شباب ائيندو آ،
عِشق ۾ اِنقِلاب ايندو آ،
تيئن ڳاڙهو ڳاڙهو ريتو رتو يارَ.
آچڻ وارو اچيوَ ٿو!

سورهن ئي سينگارن سُوڌو،
اقرارن، انڪارن سوڌو،
ڪَوڙو توڙي مِٺو ڪيو ڪَنو يارَ.
آچڻ وارو اچيوَ ٿو!

رات برابر انڌ انڌاري،
بات ڪبي بيباڪ بخاري،
مون کي آهي اهو پُورو پتو يارَ.
آچڻ وارو اچيوَ ٿو!

●

نہ چئو هيڪلو!
نہ چئو هيڪلو!

اچان پيو اڪيلو،
وڃان پيو اڪيلو، نہ چئو هيڪلو!
اڳيان آرزوءَ جو،
پٺيان جستجوءَ جو،
ڳلي تي ڳلو، نہ چئو هيڪلو!

ڏکي ڪاٻہ منزل نہ لڳندي آ جي عشق اڳواڻ آ.
نظر روشنيءَ تي،
رکي سِر ترِيءَ تي.
پتنگو هلو، نہ چئو هيڪلو!

جوان جوش ۾ آڳ ڏوڪڻ لڳي، هوش روڪڻ لڳي.
ڪڏي عشق پنهنجو،
ڪڏي عقل پنهنجو،
ڪبو پرجهلو، نہ چئو هيڪلو!

(1) بخاريءَ کي تون پيار پنهنجي ۾ سِنڌو چوين ٿو تہ چئو.
هو ساگر ڦڙو آ،
هو ريتي ڪٽو آ،
هو ڪيتي سَلو، نہ چئو هيڪلو!

●

---

(1) دبئي مان عطا سنڌي خط ۾ لکيو تہ "تون سِنڌو آهين." ان اثر هيٺ لکيو ويو.

او جيئي سدا جيئي، جيئي سنڌڙي!
جئي، ڪٿي سرخرو سدا ٿِئي سنڌڙي!
او جيئي سدا جيئي...

جڳ مڳ جڳ مڳ سورج وانگر جڳ ۾ جرڪي سنڌ!
مشڪ، عطر آ مِٽي جنهنجي، مُلڪين مهڪي سنڌ!
او جيئي سدا جيئي...

ڪارونجهر ڪان ڪاچو جاڳي، لاڙ، سرو، ٿر جاڳي!
نينگرُ، نينگرِ، ننگر ننگر، گهر گهر، در در جاڳي!
او جيئي سدا جيئي...

وَتن وطن لئه جَتن ڪنديون، ڪئي طرح طرح تدبيرون،
سوڀَ مبارڪ مَرڪي ڏينديون قدم قدم تقديرون،
او جيئي سدا جيئي...

محبت، محنت، موجون ماڻي، عزّت جي آجائي،
چاهت، چنگ، چنجور، سچائي چارئي پائي پائي.
او جيئي سدا جيئي...

زنده باد استاد بخاري، شاهه، سچل جي ٻولي،
هاري ناري، ڪڙمي، ڪاري تنهنجي منهنجي ٻولي.

●

ڪَڏِي ڪَڏِي لنوي ڪوئي ڪانءُ،
جَڏي تڏي لڇي منهنجو هانءُ!

جيئن ٻہ ٽئي پر جاني پرچي،
آڳ – لڳيءَ سان پاڻي پرچي،
ڏسيو جيڏي مونکي ڪوئي ڏانءُ!
جَڏي تِڏيَ لڇي منهنجو هانءُ!

ڇولي ڇولي ميهر ٻولي،
لئي لئي پانيان جانب جهولي،
ٿَلي ٿلي وڃي تنهنجو نانءُ.
جَڏي تڏي لڇي منهنجو هانءُ!

توليءَ منهنجو تَن پيو تڙپي،
ساگر پر ۾ تر پيو پڙڪي،
رَجيو ناهي اجا اُجو تانءُ.
جَڏي تڏي ليچي منهنجو هانءُ!

ڪودَمُ پڙڪي باهه بخاري،
ڪو جَهت بلڪل باغ بهاري،
اِئن پيو جيو آهيان آنءُ.
جَڏي تڏي ليچي منهنجو هانءُ!

•

آءِ اوڳو هُيس حيوانُ،
تنهنجي عشقَ، اجاري آ، بنايو انسانُ.

ڪالهه ڪاچي، ڪچي جي هُڙِيءَ ۾،
ڇو مون ڳولي تي باغن جي بلبل،
مورَ مومل جي موجودگيءَ ۾،
پنهنجي سر تي بنايم تي سُومل،
هائي ناسمجهه هُس نادانُ،
تنهنجي عشقَ، اجاري آ، بنايو انسانُ.

ماکي جهڙي مِٺي شاعري هي،
زهر جهڙي ڪڙي زندگي آ،
مُرڪندي تو ملائي ڏني هي،
جهومندي مون وٺي پي ڇڏي آ،
مون تي ايڏو وڏو احسان،
تنهنجي عشقَ، اجاري آ، بنايو انسانُ.

منهنجي رڳ رڳ جو تو ساڻ رشتو،
ڪيئن پَن ٿئي، پِپر ڪان پري مَن!
مان جيان يار تنهنجي ڪري ٿو،
آءٌ مرندس ته تنهنجي ڪري من!
اهو استاد اٿم ايمان.
تنهنجي عشقَ، اجاري آ، بنايو انسانُ.

●

جاڳو جاڳو وقت پڪاري، جاڳو، جاڳو يارو!
جاڳڻ سان سُهاڳ ملي ٿو، سانگ ٿئي ِسويارو.
جاڳو جاڳو...

اولهہ جاڳيو، اوڀر جاڳيو، جاڳي پيو جڳ سارو،
چيني جاڳيا، شيدي جاڳيا، جاڳيو يُورو، ڪارو.
جاڳو جاڳو...

پنهنجي ڌرتي، پنهنجا دريا، پنهنجو ٻارو ٻارو،
پوکڻ وارا پاڻ ئي، آهيون، پاڻ ڪريون لاٻارو.
جاڳو جاڳو...

ديس بہ پنهنجو ڪيس بہ پنهنجو ويس بہ پنهنجو پيارو،
اجرڪ، لوئي سنڌري وارو ساٿي ساهہ - سهارو.
جاڳو جاڳو...

سنڌي ٻولي، قومي ٻولي، ٻول اهو ٻَلَ وارو،
جيئي سهڻي سنڌ ٻخاري، نينهن هٺايو نعرو.
جاڳو جاڳو...

●

هَل پيار ڪندو –
هَل پيار ڪندو –
هَل پيار ڪندو –
هَل، هَل، هل پيار ڪندو...

اک اوڪي پاسي اٽڪڻ ڪان،
دل لرزڻ ڪان، لَبَ لبڄڻ ڪان.
بيزار ڪندو، هل پيار ڪندو...

هِنَ ديس ڏلاري دلبر جو،
هِن پياري تَر جي در در جو.
ديدار ڪندو، هل پيار ڪندو...

هي جيڪا سُهڻي سنڌڙي آ،
سا تنهنجي منهنجي جندڙي آ،
اقرار ڪندو، هل پيار ڪندو...

اُستاد بخاري الفت جو،
پرپور محبّت، محنت جو.
پرچار ڪندو، هل پيار ڪندو...

●

جُڳ جُڳ جيجل ماءُ جيئي!
جيئي سنڌ، سدا جيئي!

جيتر اُڀَ ۾ سورج ايري،
جيتر ٻوٽن ۾ ٻج ايري؛
جيتر آب، هوا جيئي.
جيئي سنڌ، سدا جيئي!

سنڌو، بارڻ، منڇر، ڪينجهر،
لاڙ، سرو، ٿر، ساحل، ساگر،
ڏونگر جي تہ ڏيا جيئي!
جيئي سنڌ، سدا جيئي!

جنهن جا ڇايا، دريا، دودا،
هوشو، هيمون جهڙا جوڌا،
سا ماءُ ڇو نہ پلا جيئي.
جيئي سنڌ، سدا جيئي!

سڀئي سهڻي سنڌڙي جيئي!
تنهنجي منهنجي جندڙي جيئي!
استاد آهي دعا جيئي!
جيئي سنڌ، سدا جيئي!

●

جيجلَ جهولي، ڏئي پئي لولي، سنڌي ٻولي، قومي ٻولي.

وڏڙو ٽينڊين، وڪڙون ڪٽنڊين،
ڀهرين ڀهرين ڦرهي پڙهنڊين،
ٻي ٻي ٻي ٻي ٻاتڙي ٻولي،سنڌي ٻولي، قومي ٻولي.

پيٽون توڪي ٽوپي وجهنديون،
آجرڪ آڻي، ٻوڪي ٻڌنديون،
چوڏِس تنهنجي چمڪي چولي، سنڌي ٻولي، قومي ٻولي.

تنهنجي مامَن جي هِيءَ ٻولي،
تنهنجي چاچن جي هيءَ ٻولي،
منڙي منڙي سولي سولي، سنڌي ٻولي، قومي ٻولي.

جرنيل ٺيندين، جوڌو ٺيندين!
دريا خان ۽ دودو ٺيندين!
گولي تنهنجي دَر جي گولي، سنڌي ٻولي، قومي ٻولي.

وستي وستي واهڻ واهڻ،
پهٽي پهٽي، پاهڻ پاهڻ،
ساحل ساحل، چولي چولي، سنڌي ٻولي، قومي ٻولي.

گهوٽ پٺائي واري ٻولي،
استاد آهي پياري ٻولي،
ڏارِي ڪارِي گهورِي گهولِي، سنڌي ٻولي، قومي ٻولي.

●

اک اک سان وک وک سان ڪئين سُورَ سَلي تي پئي،
جنهن جنهن دل ۾ جهاتي پايون جوت جلي تي پئي.

هڪ سرتيءَ تان پيو ڏرتيءَ تان سڀ ڪجهہ صدقي آ،
ڳليءَ ڳليءَ هي ڳوناٺن ۾ ڳالهہ هلي تي پئي.

ديس مٿان جنهن سينُ سهايو سا تہ سهاڳڻ تي،
سون مٿان جنهن سيڻ مَٽايا، نيڻ مَلي تي پئي.

پِرهہ ڦُٽيءَ سان تارو تارو ڦٽجي ٿه تي پيو،
راتِ رُليءَ کي ماتِ مِلي وئي، بات بَلي تي پئي.

سرمد وارو دور ڪٽي آ، سياڻو تيءُ استاد،
پريت اجوڪي، ڏاڍي اوکي، چال چلي تي پئي.

هَلي مَلهي ڳاهہ ڳلهي،
هاري، ڏاند هلي هلي.
رَ رَ رَ رَ رَ رَ رَ رَ رَ
هَلي مَلهي ڳاهہ ڳلهي،
بگو منهنجو ٻلي،
ڪُنڊو منهنجو ٻَلي! ٻلي ٻلي ٻلي.
هلي ملهي...

ٺَڪَرَ جيڏو ڦيڙهو،
وَسي منهنجو ويڙهو،
وسي منهنجو ويڙهو ڙي،
هلي ملهي...

جبل جيڏو ديرو،
متان پچين پيرو،
متان پچين پيروڙي.
هلي ملهي...

تِکو تپي جهولو،
اوت نہ کو اولو،
اوت نہ کو اولوڙي.
هلي ملهي...

ڇَڏُن متان ڇَلوُن،
لهن ڳريون ڍلون،
لهن ڳريون ڍلون ڙي.
هلي ملهي...

برابر بخاريءَ جو،
هيو گيت هاريءَ جو،
هيو گيت هاريءَ جو.
هلي ملهي...

●

هن ڌرتي جو تون آهين ڌڻي.
جي ڳالهه ڳڻي!
جي ڳالهہ ڳڻي!

هِن پونءِ کي پونگر پاڪر وجهه،
اٺ پونئان ٽيندا پير - پٽي.
جي ڳالهه ڳڻي...

هر ڌارئي ڌڙ تي ڌوڙ پوي،
هِن خاڪ چڙيا ڪئي خان ڪٽي.
جي ڳالهه ڳڻي...

پَلِ ڇاتي ڇِلجي ڇاٽي تئي،
پر ڦتجي ڪنهن پر ڪين ڦٽي.
جي ڳالهہ ڳٽي...

هر حالت منزل سان مِلبو،
سڀ ساٿي بيٺا هامَ هٽي.
جي ڳالهہ ڳٽي...

ڏِس سندو سُينو ساهيو آ،
۽ ڇَپّر ڇاتي آهي تٽي.
جي ڳالهہ ڳٽي...

هر پاهڻ پارس پاهڻ آ،
هِر هيرو آ هر ريت - ڪٽي.
جي ڳالهہ ڳٽي...

پيو "ڏي آلا - ڏي آلا" ڏوم ڇُوي،
هِن گهر کي گهرجي گهور گهٽي.
جي ڳالهہ ڳٽي...

جي لِکٽو تئي جيجل تي لک،
پوءُ ادڙن کي استاد وٽي.
جي ڳالهہ ڳٽي...

لاباري تي اچو - اچو!
زالين، مڙسين مچّو - مچو!
ٻُڍو ٻڍو، ٻچّو - ٻچو!
همّرچو ڙي همرچو!

ڍنب، ڍنبان ڍنب ڍُهلاري،
ست ست ست ست ونگاري،
گڏجي ڳايو جهومو نچّو:
همّرچو ڙي همرچو!

جيڏان ڪيڏان لابارا،
هيڏان هوڏان هوڪارا،
وڏندا وڏندا ويجهو اچّو.
همّرچو ڙي همرچو!

هٿ ۾ ڏاتا سوپارا،
لوڪ ٻخاري لاهيارا،
ڏور ڏُڪر ۾ ٿيندو ڏچّو.
همّرچو ڙي همرچو!

ڦِٽي تہ بہ ڪين ڪَٽي، تنهنجي منهنجي دوستي پڪي،
ٽٽي، ٽٽي ڪين ٽڪي، ٽنهنجي منهنجي دوستي پڪي.

ڳاڙهن ٽاڻن تي نچندي وئي،
ساڙُو پارن ۾ مچندي وئي،
جيئن تنتي تيئن مَتي،
تنهنجي منهنجي دوستي پڪي.

الف اسانجي الفت اٺ جهل،
بي ٻي ٻي جي ٻيئي پل پل،
پـڙهـون پـيا يـار پَٽي.
تنهنجي منهنجي دوستي پڪي.

ڏونگر ڪان بہ ڏهوٽي جاني،
ساگر ڪان بہ سئوٽي جاني،
او وڏي وڏي ڏاڏي وڏي.
تنهنجي منهنجي دوستي پڪي.

ننگر ننگر ڪوناد وڄي پيو،
عشق اٿيو استاد وڄي پيو،
وڄي پئي سنڌو سڄي.
تنهنجي منهنجي دوستي پڪي.

●

پير پيا ٿو ڦٽيا، هاڻ پيو ٿو رڌو، ڪجهہ تہ اڳتي وڌو!
جو هٿيو سو ڪٽيو، مونکي آهي پتو، ڪجهہ تہ اڳتي وڌو!

زندگي، جنگ جاري جيئڻ جي، مگر امن، انصاف لئہ،
پنهنجي قومي حقن لئہ اچو ۽ مچو، ڪجهہ تہ اڳتي وڌو!

هي جو اجرڪ آ ويڙهيو پيو، تنهنکي ڦاڙيو، اڏو اڏ ڪريو،
هڪڙو سِر سان ڪفن ۽ پيو سندرو ٻڌو، ڪجهہ تہ اڳتي وڌو!

سنڌ جي راتِ آ، وَرَوڪڙ واٽ ۾، ڦهر جي ڪاٽ آ،
پاڻ وٽ جوت آ، جُنگ جوڌو جٽو، ڪجهہ تہ اڳتي وڌو!

سِرُ تَريءَ تي رکڻ کان اَڳي سورمئو، هوڏي سامهون ڏسو،
سوپ سهٽيءَ جي سيني تي نظرون رکو، ڪجھ تہ اڳتي وڌو!

پلصراطن کان پوءِ جنّتون، مقتلن جي پٺيان منزلون،
ٿهڪ ٿٽندا پَريان، پهريان هي ڏک ٽپو، ڪجھ تہ اڳتي وڌو!

مان ڏسان ٿو ڏُبڻ تي وئي آهي ڌرتي سڄي ڏيھہ جي،
ڪو غريبت ۾ گم ٿيو ڪو ڏَن ۾ گتو، ڪجھ تہ اڳتي وڌو!

هائو، آڙاھہ آڏو آ، درياھہ پويان آ، اوٿر مٿان،
ڪيئن بہ ڪھڙو بہ، پر ڪو طريقو ڪيو، ڪجھ تہ اڳتي وڌو!

قطرو قطرو ملي مست درياھہ ٿيو، تيز طوفان ٿيو،
انقلابي بنايو ڪچو ۽ پڪو، ڪجھہ تہ اڳتي وڌو!

لوڪ بنگلو نہ تي وي نہ وِسڪي نہ زردو نہ زر ٿو ڦُري،
هو گُهري ٿو اَجھو ۽ لٽو ۽ ڳپو، ڪجھہ تہ اڳتي وڌو!

هو ڪنپيو ٿا وڄڻ ٿي سڌر سنڌ جا، ينگ، ٿي لڪ چيو،
ڏاڙ ڌرتيءَ تي ماٺھو ٿيو جھڙو ڍڳو، ڪجھہ تہ اڳتي وڌو!

حيدرآباد برباد، سنڌي نسل، باھہ - بيداد ۾،
گهر ٻري آڳ ۾، روڊ رت ۾ رَتو، ڪجھہ تہ اڳتي وڌو!

جاڳ اک ۾ آئوَ، پنهنجون ڪوليو اکيون، پاڳ هَٿ ۾ آئوَ،
سوپ سگهہ ۾ آئوَ، ساٿ جوڙيو سگهو، ڪجهہ تہ اڳتي وڌو!

چند سجدا ڪندو آ، عظيم آدميءَ جي قدم تي جهڪي،
پاپ پُرزا ڪندو عزم پنهنجو پڪو، ڪجهہ تہ اڳتي وڌو!

عار، استاد، شاگرد، مزدور، ڪڙمي، سمورا – بُڌو،
گهند پيو ٿو گڙي اِرتقا جو پڪو، ڪجهہ تہ اڳي وڌو!

●

پڙهو گهمايو، خزان تڙايو، اسين اتون پيا بهار بنجي،
گهٽي گهٽي گونججي وئي آ، پکي پکي ويو پڪار بنجي.

هوا ۾ ڳاڙهي گلاب جي بوءِ سڄي، ڪُبي ڪان اچي رهي آ،
نظر نظر ۾ نچي رهي آ: خوشي، خوشيءَ جو نکار بڻجي.

ڪچو، پڪو سڀ ملير تي ويو، نندي وڏي تي وئي ٻهاروي؛
چڙي چڙي تي ٻري هنئين ۾ جئي جئي جي تنوار بنجي؛

ٻني ٻني تي ٻير لڳي ويا، ڪسي ڪسي تي قدم ڪپي ويا،
سلي سلي تي صفا چمي ويا، جوان جوان جانثار بنجي.

ڪنول، هزارو، عقيق ٿهڪيو، رتن، چنبيلي، گلاب مهڪيو،
عشاق آڏو حسين سامهون، قطار تي وئي قطار بنجي.

ڪٽي ڪٽي تي ڪني بخاري، ڦڙو ڦڙو تو سمونڊ ڇڪي،
ڪٽو ڪٽو ويو خرار بنجي، ڇٽو ڇٽو ويا هزار بنجي.

•

ظلم، ستم جو ڦٽڪو ڦهڪي،
رَتّ ٿو ٻَرڪي.
ڏڪ ٿو جهومي، ڦٽ ٿو ڦٽڪي،
رَتّ ٿو ٻَرڪي.

ڏهر ڏهر ۾ شهر شهر ۾،
ڏند ڪڏيو ٿو ٽرڙو ٽهڪي.
رَتّ ٿو ٻَرڪي.

تڙپي تاسي تر جي واري،
پر ۾ سنڌو - ساگر ڇيڇڪي.
رَتّ تو ٻڙڪي.

مورن آڌو ميڙ ڳجُهن جا،
ٻين سامهون ڀهڙو ٻَئنڪي.
رَتّ تو ٻڙڪي.

آڪيَري ۾ آڳ ٻخاري،
چور شِڪاري ٻينو ڇهڪي.
رَتّ تو ٻڙڪي.

●

مرسون مرسون، ڏيهہ نہ ڏيسون!
سِر ڏيسون، ساٿيهہ نہ ڏيسون!

پرماري دي پڳڙي لهيسين، (ڪورس ۾) پڳڙي لهسين،
هر ڦورو دي ڦينٽي لهيسين، (ڪورس ۾) ڦينٽي لهسين،
ڪُوڙ، بَدُوڙ دي قلعي لهيسين، (ڪورس ۾) قلعي لهسين،
مُنهن ڪالے دي مَستي لهسين، (ڪورس ۾) مستي لهسين.
سِر ڏيسون، ساٿيهہ نہ ڏيسون!
مرسون مرسون، ڏيهہ نہ ڏيسون!

قطرا قطرا ساگر ٿيسين، (ڪورس ۾) ساگر ٿيسين،
ڇوها ڇوها اوتر ٿيسين، (ڪورس ۾) اوتر ٿيسين،
ڪنڪر ڪنڪر ڏونگر ٿيسين، (ڪورس ۾) ڏونگر ٿيسين،
گهر گهر مِلڪر لشڪر ٿيسين، (ڪورس ۾) لشڪر ٿيسين.
سِر ڏيسون، ساٿيهه نه ڏيسون!
مرسون مرسون، ڏيهه نه ڏيسون!

دولهه، دودي آئو آئو، (ڪورس ۾) آئو، آئو!!
سُنهن ڏرتي دا ڇائو ڇائو، (ڪورس ۾) ڇائو، ڇائو!
سويان سِر تي پائو پائو، (ڪورس ۾) پائو پائو!
جيت بخاري ڳائو - ڳائو، (ڪورس ۾) ڳائو، ڳائو!
سِر ڏيسون، ساٿيهه نه ڏيسون!
مرسون مرسون، ڏيهه نه ڏيسون!

●

جو ڏوڏ ڍڪيو پر لوڪَ لڌو،
سو منهنجو اِدو – سو منهنجو ادو.
جيئن ڏينهن تَتو تيئن مڙس متو.
سو منهنجو ادو – سو منهنجو ادو.

جو لاڙ، سري، تر لاءِ لُڇي،
جو ڪينجهر ڪاڇي ڪاڻ ڪُڇي،
جو ساميءَ تائين آهي سچو،
سو منهنجو ادو – سو منهنجو ادو.

جنهن سِرُ تہ ڏنو پر سُرُ نہ ڏِنو،
ڪنهن ريت ڪيو جنهن ڪُر نہ ڪِنو،
جو رَتَ رَتو پر ڪين ڪتو،
سو منهنجو ادو – سو منهنجو ادو.

ڏَڪَ لڳندا رهيا، رت وهندو رهيو،
پر جيئي – جيئي چوندو رهيو،
جنهن ماسُ ڏئي وشواس وَتو،
سو منهنجو ادو – سو منهنجو ادو.

جو ٻَن ٻن جي ٻيلاڻ پڙهي،
جو ڳل ڳل جي ڳاڙهاڻ پڙهي،
پَل پَل جو جنهنکي آهي پَتو،
سو منهنجو ادو – سو منهنجو ادو.

جنهن تِڪَّ ڪسيو آ طوفان ڪَان،
جنهن ڪلڪ ڪئي آ بجليءَ مان،
جو ڳالهائيندو آهي ڳِڙو،
سو منهنجو ادو – سو منهنجو ادو.

ڪي ٽرڙا جنهن تي ٺهڪن ٿا،
جڻ ڀهڙا پُونءِ تي پئونڪن ٿا،
هو بيٺو آ هالار لڳو،
سو منهنجو ادو – سو منهنجو ادو.

جو يارُ بخاري پورهيت جو،
۽ گهورو محبت، محنت جو،
چا رات ٿڌي چا ڏينهن تتو،
سو منهنجو ادو – سو منهنجو ادو.

●

ڪفن مٿي سانُ ٻڌي وڏن ٿا.
اُهي اسان مان —
اُهي اسان مان.

ڪندا جيئڻ لئہ جتن وتن ٿا.
اُهي اسان مان —
اُهي اسان مان.

ڄِپيون ڄِين ۾، اُلا اڪين ۾،
پُڄن، پيا ٿا ڦلا دلين ۾،
ٻير ٻير ۾ جهجهڙ ٻرن ٿا.
اُهي اسان مان —
اُهي اسان مان.

مَري وجن پر وري نہ جاڻن،
ٿَڪر ٿرن هي ٽري نہ جاڻن،
ڪُسي وجن پر ڪَسِي نہ ڪن ٿا.
اُهي اسان مان –
اُهي اسان مان.

قدم قدم تي ڪمند ڪڙڪي،
قلم قلم تي ڪتار لڙڪي؛
چِڪيا چڙهن پر لِڪيا لڪن ٿا.
اُهي اسان مان –
اُهي اسان مان.

اڳيان مصيبت، پٺيان مصيبت،
ڪٻي، سڄي سِر مٿان مصيبت،
وِچان ٻخاري وڏي سگهن ٿا.
اُهي اسان مان –
اُهي اسان مان.

●

ڏاتو مونکي آٽي ڏي،
ماتو مونکي آٽي ڏي،
لابَ ڪرڻ جو ڏاتو،
ڏاتو جيڪو چاھہ ڪري مون چاتو.

تڪو تيز تَپايان،
ڳاڙھو ڳن رنگايان،
چاندي چوپ چڙھايان،
موتين ساڻ مڙھايان،
موتين ساڻ مڙھايان ڙي ڏاتو،
ڏاتو جيڪو چاھہ ڪري مون چاتو.

مُنڊ مَتي بيٺي آ،
راند رتي بيٺي آ،
ڪٽڪ پڪي بيٺي آ،
لال لڳي بيٺي آ،
لال لڳي بيٺي آڙ ڏاتو،
ڏاتو جيڪو چاهه ڪري مون چاتو.

هاري جهمريون پائي،
واڄو واءُ وڄائي،
راڳ سخاريءَ ڳائي،
سارو ڳوٺ جاڳائي،
سارو ڳوٺ جاڳائي ڙي ڏاتو،
ڏاتو جيڪو چاهه ڪري مون چاتو.

چيٽ تو پچي، ريتو رنگ تو رچي،
مِنو روٽ تو پچي،
ڳاڙهو پوڙ تو رجهي؛
او نندو - وڏو ميڙ ڪري تو مچي، وطن جو،
چيٽ تو پچي.

ڪٽڪ پچي پئي ديس ۾، سنگ سنگ جهومي،
ڪٽو ڪٽو ڪيچ تيندو،
داٽو - داٽو ڪوڙ تيندو،
مِنو روٽ تو پچي - ڳاڙهو پوڙ تو رجهي؛
او نندو - وڏو ميڙ ڪري تو مچي، وطن جو،
چيٽ تو پچي.

ساري پکي پئي سنڌ ۾، سنگ سنگ جهومي،
ڪَٽو ڪَٽو ڪيچ ٽيندو،
داٽو داٽو ڪوڙ ٽيندو،

مِنو روٽ تو پکي - ڳاڙهو ٻوڙ تو رجهي،
او ننڍو - وڏو ميڙ ڪري تو مڇي، وطن جو،
چيٽ تو پکي.

جوئر پَکي پئي جُوءِ ۾، سنگ سنگ جهومي،
ڪَٽو ڪَٽو ڪيچ ٽيندو،
داٽو داٽو ڪوڙ ٽيندو،
مِنو روٽ تو پکي - ڳاڙهو ٻوڙ تو رجهي،
او ننڍو - وڏو ميڙ ڪري تو مڇي، وطن جو،
چيٽ تو پکي.

ٻاجهر پکي پئي تر ۾، سنگ سنگ جهومي،
ڪَٽو ڪَٽو ڪيچ ٽيندو،
داٽو داٽو ڪوڙ ٽيندو،
مِنو روٽ تو پکي - ڳاڙهو ٻوڙ تو رجهي،
او ننڍو - وڏو ميڙ ڪري تو مڇي، وطن جو،
چيٽ تو پکي.

مڪئي پچي پئي ملڪ ۾، سنگ سنگ جهومي،
ڪَٽو ڪَٽو ڪيچ ٽيندو،
داٽو داٽو ڪوڙ ٽيندو،
مِنو روٽ ٽو پچي - ڳاڙهو ٻوڙ ٽو رجهي،
او ننڍو - وڏو ميڙ ڪري ٽو مچي، وطن جو،
چيٽ ٽو پچي.

گيت بخاري جيت جو، جُملو جُملو جُهومي،
ڪَٽو ڪَٽو ڪيچ ٽيندو،
داٽو داٽو ڪوڙ ٽيندو،
مِنو روٽ ٽو پچي - ڳاڙهو ٻوڙ ٽو رجهي،
او ننڍو - وڏو ميڙ ڪري ٽو مچي، وطن جو،
چيٽ ٽو پچي.

●

سِنڌ تون، جِند ڪانءَ پياري آن!
مونکي تنهنجي مِٽيءَ جو قسم آ،
سارِي پُونءِ، ڪان ياري آن!
سنڌ تون...

ازلي ابدي ناتو توسان،
روح جو رت جو رشتو توسان،
ذرتي تون تہ نہ ذاري آن!
سنڌ تون...

اولهہ، اوڀر خوشبو تنهنجي،
جر ٿر، گهر گهر خوشبو تنهنجي،
واسَ وِرڇــڻ واري آن!
سنڌ تون...

ديهہ تون ناهين، دنيا آهين،
قـطرِو ناهين، دريا آهين،
ڏِيئو ناهين، ڏياري آن!
سنڌ تون...

توکي سهڻو قدرت جوڙيو،
اڻ ڪٿ محبت، محنت جوڙيو،
سنڌين چا تہ سينگاري آن!
سنڌ تون...

ڌرتيءَ جي دل ۾ ڌڙڪين ٿي،
سورج جي منهن ۾ چَمڪين ٿي،
جڳ جي جان ۾ جاري آن!
سنڌ تون...

عرب، عجم ۾ ڌاڪو تنهنجو،
يو - اين - او ۾ واڪو تنهنجو،
هنڌ هنڌ هاڪاري آن!
سنڌ تون...

ڪُونڌن ڪي ڇچڪائين ٿي تون،
سون ڪي سونُ بڻائين ٿي تون،
پرڪ واري ڪوثاري آن!
سنڌ تون...

آزاديءَ جي امرت جي تون،
امن، عدل جي نعمت جي تون،
اجا اُجاري، بڪاري آن!
سنڌ تون...

نانءُ اٿم استاد بخاري،
آءٌ تنهنجو اولاد او پياري،
منهنجي جان جِياري آن!
سنڌ تون...

●

مُرڻ کان تہ اڳ ۾ نہ مَرُ جِيئڙا!
ٻُڏڻ سان ٻَڏي هوڏ تَرُ جيئڙا!

صديون جوت، جَرڪار وِنڌيون رهن،
بہ ٽي ڏينهن اهڙا ڪي پر جيئڙا.

ڪناري جي وارِيءَ تي پيرا تہ ٿي،
جيٰ رهٽو اٿئي ٿيءُ ٿر جيئڙا.

مِلي هيلهہ ويو توکي، ٿورو نہ مَڄُ،
هِي پورو سفر ٿيو ٿي پر جيئڙا.

مرڻ سو بہ جھيڙي ۾ مشڪل نہ آ،
جيئڻ لاءِ گھرجي جگر جيئڙا.

تون تو رنگ، بُو جا ترانا چوين،
تہ پُٽڪي تو ڪارو ڪلر جيئڙا.

پڪي تي اڏامي تو پل پل اڳيان،
ولر تي ولر ھر پھر جيئڙا.

ڪڏھن ھي مِٺي پير جو تار ھو،
اھو جو ڏسين تو ڏنگر جيئڙا.

اڪيلو متان بر ۾ تون بور ٿين،
وٺيو شوق جو وج شھر جيئڙا.

نہ ترسيو بخاري نہ ڪو ترسندو،
آ، اوسر جو جاري سفر جيئڙا.

●

سوچون، پٽڪا، واڪا،
سانگ مڙيئي ساڳيا.
چٽنگون، شعلا، پڙڪا،
سانگ مڙيئي ساڳيا.

تاڙي تاڙي تڪبين،
ڦاڙي، ساڙي تڪبين،
پوتيون، پٽڪا، جهنڊا،
سانگ مڙيئي ساڳيا.

ليڪ، پورهيت، هاري،
لاتي پڳ - مٽ ياري،
پينون، پانا، ڏاتا،
سانگ مڙيئي ساڳيا.

بحث سهڻ تي ناهي،
لفظ هٽڻ ٺي آهي؛
قول هٽن يا ڦٽڪا،
سانگ مڙيئي ساڳيا.

ڪجهن سورج ڪرٽا،
چمڪن چنجها تارا،
اُڏرن انڌا چمڙا،
سانگ مڙيئي ساڳيا.

جهيرون، ڏارون جهُوپا،
چتڙيون ليڙون چولا،
پُرزا پرزا پردا،
سانگ مڙيئي ساڳيا.

ڪونجُن ڪرڪيا لاتا،
چاقُن چهڪا چاتا،
ڦندن ڦتڪا ڳاتا،
سانگ مڙيئي ساڳيا.

پنڪي پِٺَ تي آيون،
آخر ڏرتي چايون،
موڪي، سومل، ليلا،
سانگ مڙيئي ساڳيا.

تنهنجي ڪُڪِ ۾ ٽانڊا،
وٽجن هن جا آنڊا،
منهنجي دل ۾ شعلا،
سانگَ مڙيئي ساڳيا.

اُٽ اٽ تنهنجا ٽيڙو،
وڏ وڏ هن جون وايون،
ڪَٽ ڪٽ منهنجا قطعا،
سانگَ مڙيئي ساڳيا.

●

مهان آ ماٺهو

چيو زمين، جهان ۾، مَهان آ ماٺهو
عراق، چين، جپان ۾، مهان آ ماٺهو.

خُدا به خاص خليفو بنايو آ، هن کي،
زمان ۾ ۽ مڪان ۾، مهان آ ماٺهو.

ڪيو سلام سمونڊن، جُهڪي ميجيو جبلن،
سين چيو ته اسان ۾، مهان آ ماٺهو.

پڙهو قرآن، ڏماپد، انجيل ۽ گيتا،
پيغمبرن جي بيان ۾، مهان آ ماٺهو.

صبوح، شام ٿو لائوڊ تي گجي بانگو،
خدا کان بعد اذان ۾، مهان آ ماٺهو.

هِتي ٻُڌون ٿا فرشتا، هُتي هجن حورون،
هِتان ۾ خواه هُتان ۾، مهان آ ماڻهو.

مجي تہ ربّ آ سڀ ڪجهہ، سَڌي تہ سَڌُ نہ ڏئي،
يقين ۾ يا گمان ۾، مهان آ ماڻهو.

ٻُڌون ٿا عرش عظيم آهي آسمان تي پر،
شعور – مان ۾ شان ۾، مهان آ ماڻهو.

قدم زمين تي، وِڪ چنڊ، عزم زهري تي،
نِگاهہ ڪاهڪشان ۾، مهان آ ماڻهو.

عظيم هوش ۾، حِڪمت ۾، فلسفي ۾ آ،
جنون، عِشق جوان ۾، مهان آ ماڻهو.

ڪمال لوح، قلم تي، هزار ايجادون،
ترار، تير – ڪمان ۾، مهان آ ماڻهو.

پِتي ڪُٺي ڪري ماتم، نچي مَچي ڳائي،
غمي، خوشي جي نشان ۾، مهان آ ماڻهو.

خسيس هوندي بخاري، بشر عظيم آهي،
اسانجي ديد، ڏِيان ۾، مهان آ ماڻهو.

●

بِهشت پون۾ بڻايو، جِيو ۽ جيئڻ ڏيو،
جهان کي نہ ٻِجلايو، جيو ۽ جيئڻ ڏيو.

صدي نئين کي تہ روڪيو، ڇٽي نہ جنگ نئين،
عظيم امن اپايو، جيو ۽ جيئڻ ڏيو.

جوان لاش تي روئڻ ونيون، آميون، پيٽون،
حَسين مُرڪ بچايو، جيو ۽ جيئڻ ڏيو.

سَگهو، سگهو پيو ٿئي ۽ اگهو اجا بہ اگهو،
تمڪار فرق مَٽايو، جيو ۽ جيئڻ ڏيو.

خلائي دَور جوُ انسان ڇو هجي وحشي،
لِکيو، پڙهيو نہ لڇايو، جيو ۽ جيئڻ ڏيو.

غريب ڪوبہ ڇو تڙپي، امير ڇو تڙڪي،
سماج اهڙو سجايو، جيو ۽ جيئڻ ڏيو.

جمال حسن تہ هرهڪ زبان، رنگ ۾ آ،
ڪمال عشق ڪمايو، جيو ۽ جيئڻ ڏيو.

مزو تہ ڪيڏو وڏو آ، جناب، جيوت ۾،
رڳو عذاب هٽايو، جيو ۽ جيئڻ ڏيو.

نصاب هِن نئين سَنَ لاءِ امن جو جوڙيو،
پنجن ڪندن کي پڙهايو، جيو ۽ جيئڻ ڏيو.

اميد، پوءِ بہ استاد آدمي ۾ آ،
وري بہ ناد وڄايو، جيو ۽ جيئڻ ڏيو.

●

هِن جِيوَن کي سمجهي نہ سگهيس،
بي جوڻ ملي من سمجهيٰ سگهان.

هِن لُڄ پڄ ۾ جهُومي نہ سگهيسَ،
ڪو رنگ رچي تہ ضرور نچان.

مان سونهن سان بنجي نينهن رهيس،
گڏ - گوڏي رات ۽ ڏينهن رهيس.

سٺ سال رهي رججي نہ سگهيس،
سٺ صديون هجن پو ڪجهہ رچجانءُ.

غم چوليون ٿي ٿا اک ۾ اچن،
جي روڪ تہ مَن ۾ ڪُن ٿا ڦِرن.

بازر ۾ رُئي، سُڏڪي نہ سگهيس،
ميدان هجيم تہ مينهن وسان.

چايس تہ مِلي سُورن جي سُٽي،
ايريس تہ بخاري آڳ اُٿي.

پڄري بہ پرين وِرچي نہ سگهيس،
اِهي عشق جا ٿو احسان مڃان.

●

پيار ۾ تنهنجي ساگر - ڌارا.
او وڻجارا!
او وڻجارا!
لهر لهر ۾ ڪئي لشڪارا. (1)
او وڻجارا!
او وڻجارا!

تنهنجي محبت منهنجي جِيوت،
جيوت جي ڪا ناهي قيمت،
هيرا، موتي، سَستا سارا.
او وڻجارا!
او وڻجارا!

(1) لشڪارا: چِلڪارَ چمڪار.

تنهنجون ڳالهيون دل ۾ چمڪن،
منهنجي رڳ رڳ کي روشن ڪن،
ڏينهن جو سج تي رات جا تارا.
او وڻجارا!
او وڻجارا!

تنهنجون يادون، چر تي آڙيون،
ڳالهيون منڙيون گدرن - واڙيون،
منهنجون آسُون ڪُنگُو تارا.
او وڻجارا!
او وڻجارا!

منهنجون مُندُن تڙپن تولئہ،
دل جا بادل روئن تولئہ،
ڪُوڪن تولئہ سانوڻ، سيارا.
او وڻجارا!
او وڻجارا!

تڙپي وقت ڪٽيندا آهن،
تنهنجي واٽ تڪيندا آهن،
روز نظارا روئڻهارا.
او وڻجارا!
او وڻجارا!

اپ ۾ روشن نَوَ لک تارا،
ڪاهڪشان جا چمڪن چارا،
تنهنجون اکڙيون ڏِينِ اشارا.
او وڻجارا!
او وڻجارا!

آفاقي ڳاڙهاڻ سَڌي تي،
ساموندي نِيلاڻ سڌي تي،
اوڏهن، جيڏهن ڪي نہ ڪنارا.
او وڻجارا!
او وڻجارا!

آچارا استاد مُنجهي پيا،
تانگهڻ جا طوفان اٿي پيا،
ڪي لهوارا ڪي اوڀارا.
او وڻجارا!
او وڻجارا!

●

(1) الميو

دل جي درد جو ڪهڙو دارُون؟

آس نہ آهي ادڙي ڦاٽي،
ڪنهن هٿ سان آ ڪتريُ ڪاٽي.
ڇا سبندنيون هي سيون ۾ آرون،
دل جي درد جو ڪهڙو دارُون؟

ڏُک ڏيک پيتم زهر نسورو،
جنهن ۾ ڳريل هو توتيو، شورو،
ذهن ڦٽيو ٽيو ٽُنگ ٽنگ تارون،
دل جي درد جو ڪهڙو دارُون؟

---

(1) الميو: ڏک درد جو داستان، ڏک درد ڀريو نظم.

عيدن تي ماتم مچي ويا،
ڪاڄن ۾ قتلام اچي ٿيا،
سِهرن ۾ ڪيهون، ڪوڪارون،
دل جي درد جو ڪهڙو ڏارُون؟

محلا مورچا ٿي ويا،
رستا رت جا ريلا ٿي ويا،
باهہ جون ڪاهيون ٿيون بازارون،
دل جي درد جو ڪهڙو دارُون؟

پِيرن، مخدومن جي سامهون،
سيّدن سونهارن جي سامهون،
چا تہ مريدن ڪاڍيون مارُون،
دل جي درد جو ڪهڙو دارُون؟

سِرٽيون چُوزن کي چائن ٿيون،
مڇيون، مڇين کي کائن ٿيون،
قومون؛ قومن سان ڪن ڪارُون،
دل جي درد جو ڪهڙو دارُون؟

تاريخن کان تاريخن کي،
تحريڪن کان تحريڪن کي،
ملنديون رهنديون آهن مارُون،
دل جي درد جو ڪهڙو دارُون؟

ٻانهن ٿُتي ها ڳنڍجي پوي ها!
جنگهہَ پجي ها جُڙجي سگهي ها!
سَنڌ سنڌ ۾ هي ڌهہ ڌارُون،
دل جي درد جو ڪهڙو دارُون؟

رهبر ڏوها، ڏڄڻا ها ڪي،
شاعر نچڻا، ٻَڪڻا ها ڪي،
قوم هئي ڳِدري جون ڦارون،
دل جي درد جو ڪهڙو دارُون؟

پير خضر خود پيڙي بوڙي،
ڳالهہ ڪئي هُئي اوتر ڏوڙي،
چولي چولي تي اوچنگارون،
دل جي درد جو ڪهڙو دارُون؟

ڪمپيوٽر آ، ڪن جي هٿن ۾،
مارُو منهنجا پنهنجي پَڪن ۾،
ڪانگ اڏارِن، پائن ڦارُون،
دل جي درد جو ڪهڙو دارُون؟

هُشياري هالار لُڏي پيو،
لاڙ، سرو، ٿر، پار ٻُڏي پيو،
رات مڪيون تاريخن ٻارون،
دل جي درد جو ڪهڙو دارُون؟

عاجز کي اعجاز بنايون،
قاز، ڪبوتر، باز بنايون،
ڪلڪ، قلم تئي تير، ترارُون،
دل جي درد جو ڪهڙو دارُون؟

چولين کان پڇ، تارن کان پڇ،
رستن، چئونڪن، چارن کان پڇ،
پوڙهن، جوانن، ٻارن کان پڇ،
يارَ بخاري پارن کان پڇ.
هن ڌرتيءَ جون پيڙ - پچارون،
دل جي درد جو ڪهڙو دارُون؟

(1) رزميو

اِهي ڪير آهن؟
اِهي ڪير آهن؟
اِهي جوڌا، ڳوڌا، سنڌي شير آهن،
اِنهن جا زماني ڇُميا پير آهن.
اِهي ڪير آهن...

ڪِرن تا تہ ڪَرَ تي ڪِنوڻ تي ڪِرن تا،
اٿن تا تہ در در تان اوتر اُٿن تا،
ڏُڪن تا تہ ٺٺن گاج بنجي ڏُڪن تا،
هُو تارا پُڇن تا،
هي چارا پچن تا.
اِهي ڪير. آهن...

(1) رزميو: جنگي نظم – جنگي داستان.

چنگھون سنگھرن ۾ مگر هٿ حقن ۾،
ترارون بدن ۾ اتن اک پکن ۾،
ڪِريا ڇئو نہ ڪونڊر؟ وڏن بَک وطن ۾،
ڏاڍا چِيڙها ويڙها،
تائين جِيت جهيڙا،
اِهي ڪير آهن...

هو ڪنڊا بہ هوڏِي هي جوتا بہ هوڏِي،
هو پاهڻ بہ هوڏي هي تيشا بہ هوڏي،
هو جابر بہ هوڏي هي جوڌا بہ هوڏي،
اي ايڏا هوڏي،
ڏَمان جِن آ ڌوڏي،
اِهي ڪُير آهن...

اِهي جن ڪان پرمار پهرن ۾ چرڪي،
اهي جن ڪان ڌهڪار تاڻن ۾ تڙڪي،
اهي جن ڪان خونخوار خوابن ۾ لرزي،
اڪيون شعلا - شعلا،
بازو پالا - پالا،
اِهي ڪير آهن...

ڀِٽائيءَ جا ڀائر، عنايت جا ڀاتي،
”مايا ڪو“ جا مائٽ، ’ماٺوزي‘ جا ساٿي،
جي آجا تہ راڳي، جي باندي تہ باغي،
ميلي ۾ جمالا،
جهيڙي ۾ جولا،
اِهي ڪير آهن...

هي پوتيون هي پٽڪا بہ بنجن ٿا جهنڊا،
هي وڻ وڻ جا جهڳٽا بہ بنجن ٿا جهنڊا،
هي اُڏندا پَرندا بہ بنجن ٿا جهنڊا،
هيڏان هوڏان جهنڊا،
جيڏان ڪيڏانهن جهنڊا.
اِهي ڪير آهن...

هي قطرا هي دريا هي ساگر سگهارا،
هي جهٽونڪا هي جهولا هي اوتر سگهارا،
هي ڀيرو هي پوڙها هي لشڪر سگهارا،
هٿن ۾ هٿوڙا،
ڪلهن تي ڪهاڙا،
اِهي ڪير آهن...

اهي جيڪي تقدير جي ڪن حفاظت،
اهي جيڪي تدبير جي ڪن قيادت،
اهي جنهن تي ڪڙڪن ٿ بنجن قيامت،
مقدّر جا مالڪ،
تدبّر جا خالق،
اِهي ڪير آهن...

لِکي تِير، تلوار، تاريخ جن جي،
لڳاتار جهونجهار تحريڪ جن جي،
ڪئي سرخ سنسار تصديق جن جي،
اقـوام مُتـحد،
۽ آهي رَدّ ڪد،
اِهي ڪير آهن....

ڪي ڪڙمي، ڪي ڪاري ڪي فرهاد آهن،
ڪي عالم ڪي شاعر ڪي استاد آهن،
هي فرياد خود پاڻ خود داد آهن،
اڳي ها عذابي،
هاڻي انقلابي،
اِهي ڪير آهن، اِهي ڪير آهن؟
اِهي ڪچي، ڪاچي پَليا شير آهن،
انهن جا زماني چميا پير آهن.

●

هَئہ هَئہ هھڙو هيلُ،
ويلو، گذري ويندو.

سانگَ سَرءَ جا، نانگ اَرء جا،
گهٽ گهٽ تي گهوڙيل،
ويلو، گذري ويندو.

ڪَچ اَچ ڪاچو، ڪارو پاچو،
مُنـذل آهـي ميـلُ،
ويلو، گذري ويندو.

هائِيءَ هاٺا، ٽچڪن ٽاٽا،
جيون جهڙو جيلُ،
ويلو، گذري ويندو.

پريت پيڙايا ماڻهو پيارا،
تــوڙي نــڪري تيـلُ،
ويلو، گذري ويندو.

ڪُٽجن ڪُوڪَٽ، لُٽجن لولهٽ،
داد - ڏٺي ڏاڙيــل،
ويلو، گذري ويندو.

سوليءَ سلجڻ سولو ناهي،
ڪـلجـڻ ناهي ڪيـلُ،
ويلو، گذري ويندو.

ڳوڙها اگهندا سورج ڪرڻا،
رات رُنــو رابيــل،
ويلو، گذري ويندو.

اڄڪلهه آ، استاد اسانجو،
مهڻن سان مُنهن ميلُ،
ويلو، گذري ويندو.

●

رنگ ڏِسندي هِي زمين کي، جان فِدا ڪرڻي جو پئي،
دنگ رهجي آسمان ويندو، وفا ڪرڻي جو پئي.

پهچبو سڀ ڪجهہ سهائي منزل – مقصود وٽ،
ڳالهہ پنهنجي دوستو، اڳتي پلا ڪرڻي جو پئي.

عاشقي ۾ عيب آهي جو نتيجي ڏي ڏسون،
اڄ تہ بسم اللهِ ڪريون، ابتدا ڪرڻي جو پئي.

هر قدم تي هڪ همالو آ، هٽائيندا هلو،
راهہ پوين لاءِ همراهو، صفا ڪرڻي جو پئي.

وار وار آهي اُيو ۽ قطرو قطرو هوشيار،
انقلاب – وقت تنهنجي مرحبا ڪرڻي جو پئي.

فرض للڪاريو تہ سنڌڙي تي سڏي، هلندؤ جوان،
بس اٿي استاد بينس، تا ۾ تا ڪرڻي جو پئي.

●

(1) هن ڌرتيءَ جو تون آهين ڌڻي،
جي ڳالهہ ڳڻي - جي ڳالهہ ڳڻي!

ٻُڌ، اولهہ، اوير چا ٿو چوي،
ٻُڌ، سنڌو، ساگر چا ٿو چوي،
ٻُڌ، لاڙ، سرو، ٿر چا ٿو چوي،
ٻُڌ، دڳ دڳ، در در چا ٿو چوي.
هن ڌرتيءَ جو تون آهين ڌڻي،
جي ڳالهہ ڳڻي - جي ڳالهہ ڳڻي!

هو ڪوئو - ڪوئو تنهنجو آ،
هي چنڊرو - چنڊرو تنهنجو آ،
دِهہ دِهہ تي قبضو تنهنجو آ،
تاريخي ڪاتو تنهنجو آ.
هن ڌرتيءَ جو تون آهين ڌڻي،
جي ڳالهہ ڳڻي - جي ڳالهہ ڳڻي!

---

(1) هِن نظم کي هتي وڌائي وڌو ڪري لکيو ويو آهي.

اسين جوڌا، مات نہ مڃنداسين،
اسين شعلا، باٽ نہ مڃنداسين،
اسين چيتا، ڊپّ نہ چرنداسين،
اسين دودا، سِنڌ نہ ڏينداسين.
سڀ ٻيڻا آهيون هامَ هٽي،
جي ڳالھ ڳٽي - جي ڳالھ ڳٽي!

سوراج سجايون، ڪاچ مچي،
بيداد پچايون، داد بچي،
ڌُڪار ڏڪايون، ڊوھ ڊڄي،
هر ظالم ڏڙ کي ڌوڙ ڪڄي،
هر پاپي ٻنجي پير - پٽي،
جي ڳالھ ڳٽي - جي ڳالھ ڳٽي!

ڪو نغمن جي قرباني ڏئي،
ڪو هنرن جي قرباني ڏئي،
ڪو آنَ، ڌن جي قرباني ڏئي،
ڪو تن، من جي قرباني ڏئي،
هن ڌرتيءَ جو تون آهين ڌٽي،
جي ڳالھ ڳٽي - جي ڳالھ ڳٽي!

ماحول ڇيو، اڄڪلهہ تي لڪ،
بڙڌول ڇيو، هلچل تي لڪ،
تاريخ ڇيو، جل ٿل تي لڪ،
جي لڪٽو ٿئي جيجل تي لڪ،
پَؤُ آدڙن کي استادَ وٺي،
جي ڳالهہ ڳٽي - جي ڳالهہ ڳٽي!

●

هِن پُونءِ جي سهڻين پيندن تان،
مان گهور وِڃان، مان گهور وڃان.
گلشن تہ چڙيو پر ڪک، پن تان،
مان گهورُ وڃان، مان گهور وڃان.

موتين ڪان مٿي، هيرن ڪان مٿي،
مُلهہ تن جو سگهي ٿو ڪير ڪَٿي،
موهن جي تُلهن چيا نڪرن تان.
مان گهور وڃان، مان گهور وڃان.

ڏُڪ ڏڪ تُنهنجو امرت اوتي،
وِک وِک تنهنجي جِيوَت پوکي،
او سِنڌو تنهنجي قدمن تان،
مان گهور وڃان، مان گهور وڃان؛

جي ديس جي ڌرتي ماءُ مجن،
پُون - ڄايو سنڌي ياءُ مجن،
تن پنهنجي پيٽن، پاوَن تان.
مان گهور وڃان، مان گهور وڃان.

جي لويون تَر جي لڄّ رکن،
جي ڀهڳڻ پَٽ جي پڳ ٻڌن،
تن پُختين پوتين، پٽڪن تان.
مان گهور وڃان، مان گهور وڃان.

جي پيڙهين کان هِت پلجن ٿا،
۽ ڏوهہ انهيءَ ۾ ڏنيجن ٿا،
تن بيڏوهن جي ڏوهن تان.
مان گهور وڃان، مان گهور وڃان.

جي سِرُ ڏئي روشن سجّ ٿيا،
جي آزاديءَ جو ٻجّ ٿيا،
تن سورهيہ سنڌ - شهيدن تان.
مان گهور وڃان، مان گهور وڃان.

جي جنمن جو ٿا جوش رکن،
جي هِن سَن جو ٿا هوش رکن،
تن غيرت مند غيورن تان.
مان گهور وڃان، مان گهور وڃان.

جي اُپڙڻ لاءِ اُپاءُ تا ڪن،
جي پنهنجا پاڻ بچاءُ تا ڪن،
تن شهرن، ڳوٺن، ڪوچن تان.
مان گهور وڃان، مان گهور وڃان.

هو آهن فوج عواميءَ جا،
تا ٽوڙن طوق غلاميءَ جا،
هن قوم جي باغي ڪَنڪن تان.
مان گهور وڃان، مان گهور وڃان.

”ڏاڍو - ڳابو“ مرڻو آهي،
”جيئو، جيئڻ ڏيو“ جيئڻو آهي،
امن، امان جي نعرن تان.
مان گهور وڃان، مان گهور وڃان.

جي سانوڻ ۾ درياهه لڳن،
جي سياري ۾ آڙاهه لڳن،
استاد انهن جي تَن مَن تان.
مان گهور وڃان، مان گهور وڃان.

●

مان باغي آهيان، هُو باغي!
گهر گهر تو وڃي گهوگهو باغي.
او ظالم، تنهنجي ظلمن کان،
انگولا کان دادو باغي.
مان باغي آهيان، هُو باغي...

دوکن کان منهنجو مَن باغي،
ڦتکن کان تنهنجو تن باغي،
او قاتل، تنهنجي خکمن کان،
هِن قوم جو هرهڪ کَن باغي،
جيئن چِپّين جهڙين لُڪّن کان،
هِن گلشن جو پن پن باغي.
مان باغي آهيان، هُو باغي...

جهر جهنگ اتيا جوڌا باغي،
در در تي گجيا دودا باغي،
توڙن چور اسان پاڳيا آهيون،
اوندهہ جي پنيان شعلا باغي،
او انڌ، پڇي ڪاڏي پڇندين،
هر هنڌ ڪنڊ ۾ حملا باغي.
مان باغي آهيان، هُو باغي...

پونچال بخاري تيٽو آ،
طوفان بڻيا ٿِئي هي باغي،
بيداد جي گندن لاشن لاءِ،
شمشان بڻيا ٿئي هي باغي.
انسان جي سچّن حقّن لئہ،
اعلان بڻيا ٿَئِي هي باغي.
مان باغي آهيان، هُو باغي،
گهر گهر ٿو وجي گهوگهو باغي.

توسان ڳڌجي جهومي هوندي!
توکان وڇڙي تڙپي هوندي!
پاڻيءَ ريءَ جڻ ڪُرڙي هوندي!
ڳول ڳجهارت، هيءَ شئي ڪهڙي؟
منهنجي دردي دلڙي هوندي!

عيدَ ڏهاڙو ڍهل وڄي پيو،
موج ۾ سارو شهر مچي پيو،
توريءَ رَتُ پئي رئندي هوندي.
ڳول ڳجهارت، هيءَ شئي ڪهڙي؟
منهنجي دردي دلڙي هوندي!

مارئيءَ سان گڏ ڪوٽ ڪٽي پئي،
سُهڻيءَ سان گڏ سِيرَ تَپي پئي،
سسئي سان گڏ سهڪي هوندي.
ڳول ڳجهارت، هِيءَ شئي ڪهڙي؟
منهنجي دردي دلڙي هوندي!

(1) گوليون برسيون توڙيءَ ڌاري،
(2) مارُو ماريا موريءَ ڌاري،
ٻُڌندي هُوءَ پئي ڦٿجي هوندي.
ڳول ڳجهارت، هِيءَ شئي ڪهڙي؟
منهنجي دردي دلڙي هوندي!

هڪڙو زبري ظالِم ڌاران،
۽ بيو ڪوڙي عالِم ڌاران،
هڙنيءَ سان همدردي هوندي.
ڳول ڳجهارت، هِيءَ شئي ڪهڙي؟
منهنجي دردي دلڙي هوندي!

(1) توڙي ڦاٽڪ وٽ سنڌي شاگردن تي فوجي هٿياربند حملو.
(2) ڪيسانه موريءَ جو ڦهري واقعو.

دَور جي ڪشمڪش ۾، هوشَ جاڳيا اسانجا،
تَنبن جيالن لکن ۾، جوشَ جوڌا اسانجا.
جوش، جوڌا اسانجا.

زمين، آسمان آهي شاهد،
ٻُڌي چڙ او غدّار غاصب!
سڄي سنڌ جو چپّو چپّو، شهر سارا اسانجا.
جوش، جوڌا اسانجا.

ڇڙي جنگ حقن جي آهي،
هو ڌاريو تو ذرتيءَ تي ڪاهي،
اڳيان چور ڳٽڇور آهي، پويان ڀاڳيا اسانجا.
جوش، جوڌا اسانجا.

نہ ٻڪريون نہ هرڻيون نہ ڍاڙها،
هي همراهہ جهونجهار هاڙها،
تو ناهن مسافر سچاتا، شينهن چيتا اسانجا.
جوش، جوڌا اسانجا.

هي ٻَمبُو ۾ لڪڙا بہ جهنڊا،
هي وڻ وڻ جا جهڳٽا بہ جهنڊا،
هي پوتيون ۾ پَٽڪا بہ جهنڊا، جاچ جهنڊا اسانجا.
جوش، جوڌا اسانجا.

مجون تا مُهاڏو وڏو آ،
مگر تنهنجو لاڏُو لڏو آ،
اسانجو صدين کان آڏو آ، پيرَ پختا اسانجا.
جوش، جوڌا اسانجا.

وڏو حوصلو رکٽو آهي،
يڪو فيصلو تيٽو آهي،
وِڙهي حقّ استاد وٺندا، ديسَ - دودا اسانجا.
جوش، جوڌا اسانجا.

●

آهي ڪو آواز، اٿاري سُتلن کي؟
جاڳو، جاڳو!!
آهي ڪو اعجاز، جياري مُئلن کي؟
جاڳو، جاڳو!!

آهي ڪو اتساھ، وجائي دَر دَر کي؟
آهي ڪو الله، مچائي محشر کي!
جاڳو، جاڳو!!

آهن ڪي اڳواڻ، جي ڳڻجي گوڙون ڪن؟
آزادي اعلانَ، ٿيون سوڀون ڪوٺون ڪن.
جاڳو، جاڳو!!

تارا ڦاڙي راھ تڪن ٿيون تاريخون،
تُنهنجي منهنجي جند جهنجهوڙن تحريڪون.
جاڳو، جاڳو!!

شاگردو، استادو، ڪسانو، مزدورو،
مرضيءَ جا مختار به آهيو مجبورو!
جاڳو، جاڳو!!

ڪير ٻُڌي فرياد، زمانو پوڙو آ.
شاد هجو ناشاد، زمانو پوڙو آ.

محرم ماهہ رسالو هرڪو، ماتم آهي مواد.
زمانو پوڙو آ.

چربٽ راجا پاڻ مري ويو، ٻاري ويو بيداد.
زمانو پوڙو آ.

پيريءَ ڪان پاناما تائين، يونءِ سجي بغداد.
زمانو پوڙو آ.

دهشت زندهہ باد آتو ۾، هئہ ڙي حيدرآباد.
زمانو پوڙو آ.

تدبيرون، تقديرون، ساريون، بزدل جون برباد.
زمانو پوڙو آ.

رهبر ٿو روبوٽ لڳي پيو، ڦهمٰ ٿيو فولاد.
زمانو پوڙو آ.

جوڏن جا سِر، سَنڌ وڍيندي، جهومي ٿو جلاد.
زمانو پوڙو آ.

امن لِڪي ڪنهن ڪنڊ ۾ پٽڪي، ظلم ٻڪي آزاد.
زمانو پوڙو آ.

روزانو ٿي ناد وڄن ٿا، شاگرد ۽ استاد.
زمانو پوڙو آ.

●

(1) هَلو هَلو لوءِ لوءِ...

هَلو هَلو، لوءِ لوءِ، هَلو هَلو...
جِئون، جِيارِيُون، سانِگي، سينگاريون، ڳِلي ڳِلي، ڳلو- ڳلو.
هلو هلو...

رڳون رباب ٿي، وڳيون شباب جون، تني، ٿڏي تند - تارون،
ڳالهيون ڳنوارڪيون، ٻوليون ٻروچڪيون، جِتي ڪِتي جهونگارون،
مِلي جُلي ماڳ جو ڳايون مورو چَلو.
هلو هلو...

سسئي نسنگ ڪي، امنگ ڪي، جِتان ڪِتان دَر، دڳَ،
کهندا ڪوهيار ڏي، وَهندا ولهار ڏي، وَڏن جَتن جا وڳَ،
گڏيو هلي گامَ گامَ پنهنجو هِي گلو.
هلو هلو...

آتي استاد ڏي، ماندي مشتاق ڏي، مُحبن مُڪيون نيشانيون،
سوچُون سَچُون اُهي، ياريُون پَڪيون اُهي، جيڪي ڏِين قربانيون،
جيڪي مَلهيو ماڳ لئہ اُهو ڀَلو ڀَلو.
هلو هلو...

---

(1) ڪاري: تڪو اوزار - تڪو ڏڪ - اثرائتو ڏڪ.

روئي روئي ڪڪرن وانگر، ڪيتن وانگر ايري اتي پئہ!
وڃي سڃي ساگر وانگر، لهرن وانگر الري اتي پئہ!

عمر گذاريئہ پول پرم ۾، شان لُٽايءِ لڄ شرم ۾،
ادڙي هيٺن ڪپڙن وانگر، نانگڻ وانگر اگهڙي اتي پئہ!

ماضيءَ کان مستقبل تائين، منزل کان بي منزل تائين،
تڙپي زندهہ تاريخن جان، تحريڪن جا تُندري اتي پئہ!

هيءَ جا ڪالهہ کان لُڏ لڳي پئي، تنهنجي اک ۾ ڪک وجهي پئي،
ٺمڪي ٺمڪي ٽانڊن وانگر، باهہ جهجڙ تي پڙڪي اتي پئہ!

تنهنجي سِر ۾ سُور ستيا ويا، تنهنجي بُتّ ۾ بَمّ پريا ويا،
اجڙي ڪئمپ جان چوري چوري، اوچتو زوري زوري اتي پئہ!

آزادي آواز ڪري ڇڏ، انساني اعجاز ڪري ڇڏ،
تنهنجو مچان پرواز بخاري، پڇري سوڏو اڏري اتي پئہ!

•

... لڄ مران!

سُڌڪن سِنڌ - سچار، ڪِلندي لڄّ مران،
مِهڻن منجهہ جمار، جيئندي لڄ' مران.

ساگرَ آڳ لڳايان، ڏونگر ڏوهہ ڏڪايان،
بلڪل شير ببر ٿي، مچري گوڙ مچايان.
زالن وارا پارَ،
ڪيندي لڄ مران.

ڳاڙها ڳيرو ايريا، جذبا ٺَڪَرَ ٻري پيا،
زورن ظلمن وارا، ڪوڙا ڪکر وسي پيا.
قيدي ڪنڌ هزار،
گهمندي لڄ مران.

قومي جلسن ۾ ڪي رتورت گيت ڳجن ٿا،
رتورت گيتن ۾ ڪئي لَٽ پَٽ لفظ لڇن ٿا،
پهچو پهچو پڪار،
نچندي لڇ مران.

شهرن منجهه وِهانءُ، مانيون، پوڙ، پلاءَ ها،
اوبر ڍير گهٽين ۾، ڪائن ڪانگ، ڪُتا پيا.
ڏهرن منجهه ڏُڪار،
رچندي لڇ مران.

مان جو ڪوسو جهولو، گذران رِيت ٿتيءَ تان،
پڄري پڄري آخر، تنهنجي در تي پهچان.
توسان بوءِ بهار،
ملندي لڇ مران.

توڪي ڪيئن پڌايان، نغما منهنجا نالا،
سوچون منهنجون شعلا، جملا جهڙا پالا،
پوپٽ پر تي بار،
رڪندي لڇ مران.

جاني جلدي جلدي، جهٽ ڪر مونکي مِني ڏي،
جيئڻ ڪارڻ جيڏي، هوڏي جنگ ڇِتي ڏي.
ڪوئن بينا يار،
وِهندي لڇ مران.

موتي چاهه چمڻ لئي، سرتي آءُ سڪان تو،
ڪونين بيني مِنڙي، پر مان ڪيئن وران تو؟
سامهون تِيرَ، ترار،
ورندي لَڄ مران.

تُنهنجي هَٿ ۾ تاري، تاريُ اندر شعلا،
ماٺهوءَ گُهرجي ماني، ۽ تون آڇين گولا،
توڏي او سنسارَ،
ڏسندي لڄ مران.

ناگاساڪيءَ وانگر، ٻيا بي شهر ٻري ويا،
شاهد ڪئمپ شتيلا، ماٺهو ٻڪّ مري ويا.
ٻِليون، ڪتيون، ٻارَ،
ڪُهندي لڄ مران.

ڦُوندا ڦوندا ٿي ويا، جن جي مَن جا نقشا،
پِيلا، نِيلا پڏرا، جن جي مُنهن تي پاڇا،
تِن کان پيڙ پچارَ،
پڇندي لڄ مران.

ڇِپ ڇِپ سيني لايان، ناهيان نهر جبل جي،
وڻ وڻ ڀاڪر پايان، ناهيان واٽ جهنگل جي.
جنهنکي تنهنکي هارَ،
وجهندي لڄ مران.

تنهنجي لاءِ جيان تو تنهنجي ڪاڻ مران ها،
هي سِرُ گهور ڪريان ها، توتي ڀوءِ نران ها.
مون تي آهي ميار،
مرندي لڄ مران.

تو ۾ سرڪش، منشي، باغي، شيخ، بخاري،
ايڏو انڌ انڌيرو، تو ڇو باهه نه ٻاري،
توتي دور ميارَ،
ڏيندي لڄ مران.

●

نہ ڇي دل عقابي، نظر ڇا ڪري،
جگر ڪانئيسوا اک اثر ڇا ڪري.

پڪا پير ناھن تہ گھوڙو ٽنو،
ٽڪي پانهن ناھي، تير ڇا ڪري؛

عذاب آھي دولت وڏي، دل ننڍي،
ڏنير پاڻ ڪيري تہ ڏر ڇا ڪري.

ڏنا ديس - ڏودا، ڏيان ڏڏ ڇا،
ڏري ڏار پيازي، ڇپر ڇا ڪري.

ڪتيءِ ٻاٽ، تارا ڪُتا، پئون ڦُٽي،
ڪڪر تي ڪتڪ ويا، سحر ڇا ڪري.

قفس، ڏور، ڪئنچون رقيبن گهڙيون،
پرين – پريت تڙپيم، پر ڇا ڪري.

ڪيئين ڪلڪ ڪاري ڪٿاري ڪٽي،
بخاري مياري، مگر ڇا ڪري:

●

نسورو زهر پي ڏيڪار، پو مڄجي،
اهو پي، پو ٻه جي ڏيڪار، پو مڄجي،
پچين ٿو پيو بچين ٿو پيو ته چا ٿي پيو،
انهي مچ ۾ نچي ڏيڪار، پو مڄجي.

●

ڏڏي ڏرتي، ڪريا ڪنگرا ته ڍنگر ڍار نچنداسين،
اٽيو اوٽر، چليون چوليون ته آر ۽ پار نچنداسين.

هيرچو، وقت هوڪاري، جمالا، جهنگ جهر ڳائي،
چنجوڙون، چنگ تي ڪهسار ڪاڻ ٽر پار نچنداسين.

وڳيون ڪنوٽيون، ڪڪر واڄا، ڪٽيون چم چم، هوا لاڏا،
اسين ڳڏجي ڳل ۽ گلزار تي نرواڙ نچنداسين.

وڃائي خنجريون واعظ، تکيون تاڙيون هٽي ناصح،
مچائي محتسب محفل تہ پو لاچار نچنداسين.

وهان قاتل چو، چاچي گورکن، ڪن ڪاڄ قاصائي،
لکي قاضي، سڏي ڪوتار اڄ فنڪار نچنداسين.

فلاڻو تو فلاڻي وٽ نچي ۽ هو هُتي هُن وٽ،
اسان دلدار سان گڏجي يقيناً يار نچنداسين.

نچيو منصور، سرمد خود، نچڻ نانگين چو ڪم آهي،
ڪرايو دار کي سينگار، بنجي ڪنوار، نچنداسين.

ڪڏهن ڏن ڪن فڪان واري، ڪڏهن ڏن قُم باذني چي،
ڪٿي مجبور نچنداسين ڪٿي مختار نچنداسين.

مَسيتون سڀ مُلن واريون، مڪان آهن ملنگن جا،
اسين صوفي بخاري سو سِر - بازار نچنداسين.

ڏيل ڏسڻ سان ڏڪڻي ورتئہ، آمر اندر اڳتي آهي،
واچوڙيٰ ۾ هوش ڦري ويئہ، اڻ جهل اوٿر اڳتي آهي.

مينهن وسي ٿو قطرا قطرا، ڍنڍون ڍورا بخرا بخرا،
منچر کي ٿو ماپين بيٺو، سنڌو، ساگر اڳتي آهي.

ٽوري ايڪپريءَ تي چڙهندي ايساهي ٿي پئي آ نوڪي،
پڌريٰ پٽ تي تيڙ ٿو ڪائين، اوجهڙ اوکر اڳتي آهي.

دوزخ ڇا تخريب تہ آهي جنت پئي تعمير ٿئي،
آدم خود يزدان ٿئي پيو اعليٰ اوسر اڳتي آهي.

هو مندر تي موهت ٿي پيو هي مسجد وٽ رڪجي بيٺو،
وڏندو هل استاد بخاري، دلبر جو در اڳتي آهي.

وڄ، وڄي ٻيڄ پيلا – پيلا،
ترجي تجّ ملهاءِ ساٿي!
ترجي تج ملهاءِ ساٿي!

گهنگهر اندر جر تر سوِگها،
گهر گهر ڪَي مچراءِ ساٿي،
ترجي تج ملهاءِ ساٿي!

پُونءِ تئي پئي ياڱا ياڱا،
غير هٽن تا وڄ ۾ راڱاّ،
ڳولي ڦولي هڙا هاجاَ،
هائيءَ منجهه هٽاءِ ساٿي!
ترجي تج ملهاءِ ساٿي!

ڇھنگڻ ڪي زنجير ٻجھي ويا،
ڪِھسارڻ کي ڪير لڳي ويا،
ڍنڍون، ڍورا، ٻحر ڇمي ويا،
ڇولين ڪي ڇڏراءِ ساٿي!
ترڇي تيڄ ملھاءِ ساٿي!

وک وِکِ ويري، روڪون، رولا،
ڪاري واري ڪوسا جھولا،
ڏرتي ٽامونِ، واتونِ شعلا،
چڙمانِ چيچ لنگھاءِ ساٿي،
ترڇي تيڄ ملھاءِ ساٿي!

ٻريت باغ ٻناٽڻ چاھيان،
جي استادِ آرائين آھين،
وڻ وِڻ ٻِرِ ھڻ سوڍيون اوڏون،
ڏنگا ڏار وڍاءِ ساٿي،
ترڇي تيڄ ملھاءِ ساٿي!

سمنڊ اٿلي، جبل جَرجلا،
ظالمن لئہ ٿيو زلزلا.
زلزلا – زلزلا!!

هو تہ ڏِس ڪيئن بيٺا ڏڪن،
ڀُوت، راڪاس، راوڻ بلا!
زلزلا – زلزلا!!

تنهنجي ٻيءَ ڪي هنيئون هٿڪڙيون،
تون ٿو ڀائين او چورا ڇلا!
زلزلا – زلزلا!!

ڪوڙ انسان، حيوان تي،
روز ڪائن ٿا ڪيڏا ڪلا،
زلزلا - زلزلا!!

چو نه ٿا انگ ڏڪجن ننگا،
هيل ٿيا وونئڙ ڏاڍا پلا،
زلزلا - زلزلا!!

انقلاب آ، يا طوفان آ؟
ڏوڙ ٿي ويا پُٺا پرجهلا،
زلزلا - زلزلا!!

وقت استاد پيدا ڪيا،
ولولي ٿي نوان ولولا،
زلزلا - زلزلا!!

●

نانگ، وڇون ۽ ويري، ڳالھہ مڙيئي ھڪڙي،
ٽاندا، ڪوئلا، ڪيري، ڳالھہ مڙيئي ھڪڙي.

تر ۾ امن مري يا، گھر ۾ غير گھري يا،
ڳاري ڦاسي ڳيري، ڳالھہ مڙيئي ھڪڙي.

منھنجي آجي رڳ رڳ، تنھنجي ساري لڳ پڳ،
گھنگھر آھي گھيري، ڳالھہ مڙيئي ھڪڙي.

هڪڙو آڻ هوندائي ۽ ٻيو گھڻ هوندائي،
وک وگ باهہ وکيري، ڳالھہ مڙيئي هڪڙي.

ديول، مندر، مسجد، اولهہ، اوپر ۽ وچ،
هيڏي هيري ڦيري، ڳالھہ مڙيئي هڪڙي.

رَت ۾ توڙي سَت ۾، ڏِک ۾ توڙي وِک ۾،
ڪولهي، شاهہ، ڪهيري، ڳالھہ مڙيئي هڪڙي.

مرندا سڀ پرماري، ايندي عيد بخاري،
ٻوها تيندا ڍيري، ڳالھہ مڙيئي هڪڙي.

●

اُجھڻ کان مچڻ ۾ مزو ٿو اچي ڙي،
ججھڙ تي جيئڻ ۾ مزو ٿو اچي ڙي!

ھجي ڍَئو تہ مئو ۾ ھٽون کونگھرا کي،
لنگھڻ کي لچڻ ۾ مزو ٿو اچي ڙي!

مُني ماٽ آھي ڪُني قوم پنھنجي،
مچي کو ممڻ ۾ مزو ٿو اچي ڙي.

گُھرون چو گبر کان وتون حقّ گھوگھي،
پِنڻ کان چنڻ ۾ مزو ٿو اچي ڙي.

ٻنين لئہ ونين لئہ، وطن جي حدن لئہ،
حقن لئہ وڙهڻ ۾ مزو ٿو اچي ڙي.

ڪُوَڦتو ڪُريتو نہ ٿو موت گهرجي،
مهل تي مرڻ ۾ مزو ٿو اچي ڙي.

اسين ارتقا جا پڪا عاشق آهيون،
ورڻ ڪان وڌڻ ۾ مزو ٿو اچي ڙي.

گُهرڻ سان گُهرن جي قسمر قرب جو آ،
اُنهن سان مِلڻ ۾ مزو ٿو اچي ڙي.

مِلي امن انصاف سڀ کي بخاري،
تہ جهومڻ، نچڻ ۾ مزو ٿو اچي ڙي.

●

ڏکاري رڳو منهنجي دل تون نہ آهين، سڄي پرٿوي تي پريشان آهي،
ڪيو ڪنهن تہ بيداد بغداد توسان، تتي تنهنجي لئن لئن ۾ لبنان آهي.

تون وارن جي وڪڙن ۾ وچڙي وئي آن، هو وهمن ڇي ڪکرن مان نڪتي ڪئي آ،
تون نظرن جي تيرن ۾ تڙپي پوين ٿي، هو نفرت جي تيرن جو نيشان آهي.

نہ "چوچا" ڇهيو تئي نہ سچ پچ چميو تئي، تڏهن پيو محبت، مصيبت چوين تون،
هي سورن جو سامان سمجهين تو ساٿي، جي سوچين تہ دردن جو درمان آهي.

نہ پورب سان پڇم نہ زخمن سان مرهم، ملي ٿو چوي ٿو تہ تنهنجو وچي ڇا؟
نہ مون سان ملئين تون نہ توسان مليس مان، اصل ۾ اهوئي تہ ارمان آهي.

سمندر جي تر ۾ ملي لئي ڪريون ها، لڇون ها مڇي پئي مڇي کي ڳهي ها،
همالي جي چوٽيءَ تي پهچي نچون ٿا، پڇُون ها تہ بيروت شمشان آهي.

جو پرمار جهڙا وڏا پر رکي ٿو، جو ڪوراڙ وانگر وڪڙ وَرَ وجهي ٿو،
اسان عاشقن جو انهيءَ سان مهاڏو، اهوئي تہ دلبر جو دربان آهي.

ڇَپي چور چولين ڪي ڳالهيون ڳجهيون ڪن، لِڪي زور لهرون ٿيون ڇاتيون اپيون ڪن،
هوائون لڇن ٿيون، ڪنارا ڪڇن ٿا، ايئن ٿي تہ اٿندو ڪو طوفان آهي.

حقير احقر آدم، عظيم اعظم آدم، ٻچي زخم آدم، مَکي مرهم آدم،
هي نادان، داناءُ انسان ٿي پيو هڪ ئي وقت شيطان يزدان آهي.

ڪُڇان لات ڪَنجي، لڇان ذات ڏنيجي، پنان پو خوشيءَ جي ڪا خيرات پڙبي،
لڳاتار خوددار استاد تڙبي، هي جيون ڪٿي هي تہ جيئدان ٿيو.

•

رهيو باقي ميخانو، ان جون پتيون،
بندوقن، بمن سان اڏائي ڇڏيو.
ائين ٿي نہ سگھندو، ائين ٿي نہ سگھندو.

هٿن ۾ ڪڙا، ڪير ٺوڪيو اڳو پو،
پياڪن جا منهن ٿي سبائي ڇڏيو.
ائين ٿي نہ سگھندو، ائين ٿي نہ سگھندو.

ڪجين جون قطارون ڪٽائي ڇڏيو، ○
انگورن جون پاڙون پٽائي ڇڏيو.
اڻين تي نه سگهندو، اڻين تي نه سگهندو.

گهگهيون، دنگ، جونگا پچائي ڇڏيو،
ڪنيارن جون ٻانهون وڍائي ڇڏيو.
اڻين تي نه سگهندو، اڻين تي نه سگهندو.

سچو لوڪ سُوريءَ تي چاڙهي جلادو،
رڳو پاڻ پنهنجو پڏائي ڇڏيو.
اڻين تي نه سگهندو، اڻين تي نه سگهندو.

ڦهاري شڪاري جي ٻچڙي ٻچاڙي،
ٻخاري، چرين کي چٽائي ڇڏيو.
●

سانگ مِڙيئي ساڳيا

سوچون، پُٺڪا، واڪا.
سانگ مِڙيئي ساڳيا.
دونهان، چٽنگون، شعلا.
سانگ مِڙيئي ساڳيا.

ليڪڪ، پورهيت هاري،
لاتي پڳ مَت ياري،
پينون، پانا، ڏاتا.
سانگ مِڙيئي ساڳيا.

تاڙي تاڙي ٽڪبين،
ساڙي ساڙي ٽڪبين،
پوتيون، پٽڪا، جهنڊا.
سانگ مِڙيئي ساڳيا.

بحث سَهڻ تي ناهي،
لفظ هٽڻ تي آهي،
قول هٽن يا ٽٽڪا.
سانگ مِڙيئي ساڳيا.

ڪچجن سورج ڪرڻا،
چمڪن چُنجها تارا،
اڏرن انڌا چمڙا.
سانگ مِڙيئي ساڳيا.

جهيرون جهيرون جهوپا،
چٽڙيون چٽڙيون چٺولا،
پرزا پرزا پردا،
سانگ مِڙيئي ساڳيا.

منهنجي ڪک ۾ تاندا،
وتجن تنهنجا آندا،
پڙڪن لکها پاندا.
سانگ مِڙيئي ساڳيا.

’ات ات‘ تنهنجا تيڙو،
’وٿ وٿ‘ هِن جون وايون،
”ڪَت ڪت“ منهنجا قطعا.
سانگ مِڙيئي ساڳيا.

●

پل پل جي پوڪار، الا او،
لوءِ لوءِ جي للڪار الا او،
ڪير ڪنائي!
ڪير ڪنائي، مهل ملهائي!

ڪارونجهر ڪي ڪالهوڪاري،
هاڙهي جي هونگار الا او،
ڪير ڪنائي!

مانگر پنهنجا مور ڳهي پيو،
ڪنڌيءَ جي ڪوڪار، الا او،
ڪير ڪنائي!

پهٽن پاسي، پاٽيءَ پاسي،
سونهن ڪري سهڪار، الا او،
ڪير ڪنائي!

عاشق ۽ معشوق مٿان ٿا،
پٿونڪن ڪَهُرا ڪار، الا او،
ڪير ڪنائي!

اوتر ٿا اسَتاد اتاريون،
ڪيرايون پرمار، الا او،
ڪير ڪنائي!

●

جوبہ تنئي جو تيٽو آ، توکي مونکي مِلٽو آ،
چا بہ تنئي!

تڪٽا ناهيون تاٽي تاٽي،
اڄ نہ ملياسين، يار سياٽي،
هڪ ٻئي سانگي سڪٽو آ، توکي مونکي مِلٽو آ،
چا بہ تنئي!

ڪپڙو ڦاتو سيتو هوندو،
يار رٺو سو پرتو هوندو،
سات تني کي سبٽو آ، توکي مونکي مِلٽو آ،
چا بہ تنئي!

تيز ڪريون ٿا تدبيرن کي،
ساڻ ڪٽون ٿا تقديرن کي،
سات سمي کي ڏيٺو آ، توکي مونکي مِلٺو آ،
ڇا بہ ٿئي!

لوڏ انڌاري ڪوٺ ڏياري،
ڪاٽ خزان کي پوک بهاري،
جرڪي بخاري جيئٽو آ، توکي مونکي مِلٺو آ،
ڇا بہ ٿئي!

●

آءُ پيار ڪريون!
آءُ پيار ڪريون!

دنيا دلدل جهڙي آ،
محفل جهڙو پيار ڪريون،
عمر گهڙي پل جيڏي آ،
جڳ جڳ جيڏو پيار ڪريون.
آءُ پيار ڪريون!

بازر ۾ تا بست لڳن،
ياڪر، بوسا بند نہ ڪر،
ڪاري ڏن تي انڌ وڙهن،
دل جا ڏنڊا بند نہ ڪر،
آءُ پيار ڪريون!

واند ملئي ٿا راند ڪريون،
تيز تواني محبت لئہ،
ويريءَ سان ويڙهاند ڪريون،
سا بہ تہ ماني محبت لئہ.
آءُ پيار ڪريون!

ڪاري واري رڻ ۾ رُڃَ،
سهڪي ڪا پئي پيار ڪري،
اوتر، لهرون ڪڙڪڙ ڪُنَ،
ڪُوڪِي ڪا پئي پيار ڪري.
آءُ پيار ڪريون!

ڇاہ ٿئي ۽ ڇا بہ ھجي،
ھي پل بلڪل پيار جو آ،
ھي وجھہ ٿو استاد سجھي،
ھاڻ مليو بُل پيار جو آ.
آءُ پيار ڪريون!

●

بازارن ۾ عشق ڪُنو ٿي،
ديوارن ۾ حسن لچو ٿي.
شاعر تو ڇو ڪجهہ نہ ڪچو ٿي.

ڏاڍو ڳابو موج مزن ۾،
جيئو جيئڻ ڏيو، ڪوٽ ڪڙن ۾،
جوش چڙهيو ٿي، هوش هُشو ٿي.
شاعر تو ڇو ڪجهہ نہ ڪچو ٿي.

ناحق، حق تي ٺوڪ ڪئي ٿي،
ڪوڙي، پڪ تي ٺوڪ ڪئي ٿي،
ٻاٽ اندي ڪان نُور مُنو ٿي.
شاعر تو چو ڪجھ نہ ڪچو ٿي.

او جابر، مجبور بہ ماڻهو،
او ظالم، مظلوم بہ ماڻهو،
ماڻهوءَ ماڻهوءَ کي تہ مڇو ٿي.
شاعر تو چو ڪجھ نہ ڪچو ٿي.

ڪجھ بہ ٿئي استاد بخاري،
جنگ سِتم سان رهندي جاري،
روز ارادو عزم اُڌو ٿي.
شاعر تو چو ڪجھ نہ ڪچو ٿي.

●

ڪنهنڪي ڏيون مياروڻ، ڪنهنجون ڪيون پچارون،
اک آ سا آنسو - آنسو، دل آ سا ڏارون - ڏارون.

سانجهي لڙي تہ سورج جو حوصلو هڄي ويو،
پنهنجو رفيق پاڇو اوندهہ ڏسي ڀڄي ويو،
نغما مِنا لِڪي ويا، باقي بچيون پڪارون.

جنهن بن ۾ تنهنجي جهولي، تنهن بن ۾ روز هولي،
هر لات، گيت، لاڏو، ٿيو ڏار پينگهہ، ڏولي،
جي ير ۾ ناهين جاني، پڙ پانگ ٿيون بزارون.

مهراڻ جو نظارو محبوب موج مستي،
سنسار سمنڊ جي آ هر لهر لستي،
چو پو بہ چولي چولي تي پئي آ اوچنگارون.

هڪڙي نهار تنهنجي منهنجون هزار عيدون،
ايريا ڪئي اجالا، اڏريون سوين اميدون،
هيئان ڪنول قطارون، ڪونجون مٿان قطارون.

ويري ٻُريون وبائون، گذري ضرور ونديون،
هِن پونءِ تان بخاري وڪري ضرور ونديون،
بي بي وتيون هوائون، تي بي سٿيون بهارون.

●

ڪو موسيٰ ڪو هوچي، ڪو مائو اچي،
اچي ڪو، اچي ڪو، اچي ڪو اچي!

اڏيو گهر، چٽيو ٻج، هٽو باغ پر،
انهيءَ ڪان اڳيئي وڃون ڪو ونگي،
ونگي ڪو، ونگي ڪو، ونگي ڪو ونگي!

وسي پيو لڳاتار ڪلهه ڪان ڳڙو،
پٽي پاڙ جُهڙ جي ڪو اوتر اتي،
اتي ڪو، اتي ڪو، اتي ڪو اتي!

چِتو وقت چو ٽيو وڏئين شهر ڪائي،
اهو ڪو تہ گندي هوا ڪان پڇي،
پڇي ڪو، پڇي ڪو، پڇي ڪو پڇي!

ٻخاري تون ڪيڏو وڏو ٿو سڏين،
نہ ڏرتي ٻڌي ٿي نہ اپ ٿو ٻڌي،
ٻڌي ڪو، ٻڌي ڪو، ٻڌي ڪو ٻڌي!

پنهنجي منزل تڪجي پوندي، پنتي هِتندي هتندي،
هِيءَ محبوبا ماٺيندا سين، اڳتي وڌندي وڌندي.

پَتڪو پتڪو مشعل - مشعل، پوتي پوتي جوت،
اونده تي وئي اونداهيءَ کان پيرين پوندي پوندي.

واٽون ور ور ونگ. هٽن تيون ڪاريهر تي ڏنگ،
تن جون چوٽيون چٽبيون هلبيون وک وک رکندي رکندي.

گڏجي سڏجي اڏبي جيڪا جُڙندي ڪيڏي قوم،
سنڌو بٽبي آهي واهڙ، واهيون وهندي وهندي.

چنبو چنبو تيشو، ماٿهو ماٿهو ڏونگر - ڏار،
مات مجيندا هاڻ بخاري ڏونگر ڏڪندي ڏڪندي.

دل شڪستو نہ ٿي!
دل شڪستو نہ ٿي!
دل شڪستو نہ ٿي!

او اٽل آدمي ڪن جڳن کان وٺي!
آنڌ سان ڏُنڌ سان پَنڌ سان مُنهن ڏئي،
آءُ سمجهان پيئي،
تون پيو آن ٿڪي؛
دل شڪستو نہ ٿي!

توڙي گذريون صديون تہ بہ اميدون رکيون،
آءُ تو ۾ وجهيو وينئي آهيان اکيون،
آءُ اوري مِلون،
ماڻ؛ مونکي وَڏي!
دل شڪستو نہ ٿي!

ڪنهن ڏِنو تنئي ڏِڪو يا لڙي آن لِڪو؟
ڏي نہ ماڻهو مِٺا ماڻهپي ڪي ٽڪو!
چو ڪِلين تو ڦِڪو،
چو لڳين تو لڄي؟
دل شڪستو نہ ٿي!

ڪا گهڙي دم پٽي، سگهہ ساري سَڏي،
پير پختا ڪري، ڏند ڪرٽي، تڏي،
اُٿ متي اٿ متي!
پونءِ تي پَرُ رکي،
دل شڪستو نہ ٿي!

پانءِ راٺا پلي مونکي مومل ڪٽي،
مان ميان تي پئي ڪاڪ اوکي گهٽي،
چو تو ڳِٽيون ڳٽي،
عاشقيءَ ۾ اچي،
دل شڪستو نہ ٿي!

ڏانگ، ڦيڙي نہ ڏس، نانگ نوڙي اٿئي،
پير، پوڙي نہ ڏس، پاهہ پاٺي اٿئي،
ڪنڌ، پڪڙي نہ ڏس،
شينهن، پڪري آٿِي،
دل شڪستو نہ ٿي!

●

ارمان نہ ڪر، ارمان نہ ڪر!
جي ڪرڻو ٿئي ڪجھہ ڪر بہ ڪٽي،
ايڏو تہ وڏو ارمان نہ ڪر.
ارمان نہ ڪر...

دل شهر آهي شَمشان نہ ڪر،
سَنسار آهي سُنسان نہ ڪر،
دل سرتي آ،
دل ڌرتي آ،
دل هستي آ دل بستي آ،
هِن وستيءَ کي ويران نہ ڪر!
ارمان نہ ڪر...

چو ڳيرو اوڳو ڏسجين ٿو؟
مايوس ۽ موڳو ڏسجين ٿو،
ويڳاڻو ٿي،
غم ماٺو ٿي،
ڪنهن غفلت ۾ غيباٺو ٿي،
گگدامن جان گذران نہ ڪر!
ارمان نہ ڪر...

جو تو وٽ شوق، شعور آهي،
سو قوم سڄي جو نور آهي،
تون واٽ آهين،
تون لاٽ آهين،
تون سوپارو سوسات آهين،
تون اونداهو ايمان نہ ڪر.
ارمان نہ ڪر...

ڪا جوت جڳائي جيئڻو ٿئي،
هي ماڳ ملهائي جيئڻو ٿئي.
هِن گهر لئہ پر،
هن تر لئہ پر،
ڪنهن ميڻ بتيءَ تي مفت نہ مر،
ري ڏرتي ڏاريو ڏيان نہ ڪر.
ارمان نہ ڪر...

جو تنهنجو تول، هِتان جو آهي،
هر پل ۾ پول، هتان جو آهي،
جو رت اٿئي،
جو ست اٿئي،
جو جوش اٿئي جو هوش اٿئي،
ڪنهن ٻئي جي مٿان قربان نہ ڪر.
ارمان نہ ڪر...

●

لُڏندي لُڏندي، سچ جي ٻيڙي پار اڪاري وڃهندي آ،
ڇُلندي ڇلندي اڳتي ڇولي، تار مان تاري وڃهندي آ.

ڊَرندي ڊرندي رات سِتم جي سڄ اياري وڃهندي آ،
ڌُڪندي ڌڪندي سَر جي تيلي، ٻيلا ٻاري وڃهندي آ.

ٻَرندي ٻرندي آڪ جي ڪاني، لوھ ڳهاري وڃهندي آ،
ڇهندي ڇهندي سنهڙي ڇيٽي، ڏونگر ڏاري وڃهندي آ.

عزم اٽل استاد مسلسل، اڻ ٽيٽي ٽي پوندي آ،
وڃندي وڃندي جهانجهه جيئڻ جي جُوءِ جياري وڃهندي آ.

●

ڪڪرن ۾ ڪڙڪات، هارِي، هَرَ سنڀاريو!
ڪڪرن ۾ ڪڙڪات، هارِي، هَرَ سنڀاريو!

ڪوهن ۾ ڪوڪار ڪڌوڪو، ٺڪرن ۾ ٺڙڪات،
هاري، هر سنڀاريو!

ڪارونجهر ڪان ڪارا ڪورم، چوڌاري چمڪات،
هاري، هر سنڀاريو!

روئن ڏيھہ - ڏڪاريا ڏاڍا، روهن ۾ رانيات،
هاري، هر سنڀاريو!

واهيون واهڙ ڳڙ ڳڙ ڳڙ، ووڙن ساگر - واٽَ،
هاري، هر سنڀاريو!

وڄّ وراڪا، ڏسجن ڏاڪا، لَڪّ پسائي لاٽ،
هاري، هر سنڀاريو!

ورسارا وسڪار بخاري، پلٽي پرجن پاٽ،
هاري، هر سنڀاريو!

●

حوصلو حوصلو

انڌ – اونداھہ آ،
گند – گجگاھہ آ،
ڏوڌ – درياھہ آ،

سِير سختي سڌي،
موت، تڙ تي تڪي،
اڄ جي سھڻي بچي،
معجزو معجزو!

سوچ ٻِن سُڃّ آ،
رِتّ ري رڄّ آ،
اڄ ئـــي اڄ آ،

پاڻ بنجي ڪکر،
پاڻ پلٽي پلر،
ريججي جهنگ، جهر -
دوستو دوستو!

رهبري؟ رهزني؟
دوستي؟ دشمني؟
ايتري بدظني!

جو ٻه اڳتي ٽپي،
ڪنڌ، ڪنڌي ڪپي،
هر قدم تي ڪپي،
حوصلو حوصلو!

ٻات ڪٽندي وڃي،
واڍ ٽٽندي وڃي،
جند ڇٽندي وڃي،
انقلاب آڻجي!
نئون ڪو باب آڻجي!
بي حجاب آڻجي،
سوجهرو - سوجهرو!

●

اسين اڌ - ڏاوا، اوهين وڌ - ڏاوا،
اسين ڦٽڪون ٿا اوهين ڦاٿو ٿا.

ڪٿ پينگهي پاليل آنگ آڀل،
ڪٿ تڙڪي تاتيل جُنگ جبل،
اسين باهہ - ٻَنا، اوهين نازڪڙا،
اسين تڙپون ٿا، اوهين تپجو ٿا.

اسين رِيءَ سنپال ڪروڙن ۾،
اوهين پهرن هيٺ بہ خطرن ۾،
اسين ٿوهہ ڪڙا، اوهين گسَ - گدرا،
اسين پڪڙون ٿا، اوهين پتجو ٿا.

اسين بيٺا آهيون لوهہ لڳا،
اوهان ڪوهہ پري تہ بہ چرڪو ٿا،
اسين سَچُ - عَصا، اوهين ڪَچَ - ڪاوا،
اسين تڪرون ٿا، اوهان ترڪو ٿا.

•

نہ ڏاتا، هٿوڙا نہ گهوبا تو ناهين،
نہ واٽون نہ لاٽون نہ واڪا تو ناهين،
هجئي حيف استادَ قَطعا تو ناهين!

نہ سُنبا نہ رَندا نہ رَنبا تو ناهين،
نہ چيٽيون نہ ٽيڪر نہ تيشا تو ناهين،
نہ ٻڙچون نہ نيزا نہ پالا تو ناهين،
هجئي حيف استادَ قَطعا تو ناهين!

نہ خاڪا نہ ليڪا نہ نقشا تو ناهين،
نہ اجرڪ نہ پٽڪا نہ سندرا تو ناهين،
نہ ڪوپا نہ ڪونڌر نہ دودا تو ناهين،
هجئي حيف استادَ قَطعا تو ناهين!

نہ سوچون نہ سعيا نہ ساڳا تو ناهين،
نہ توليون نہ تولا نہ ڳولا تو ناهين،
نہ اٿ اٿ نہ آ آ نہ ناٿا تو ناهين،
هجئي حيف استادَ قَطعا تو ناهين!

●

ڪيئن ويهون ڪاري ٻاڻَ ڪري،
ڪا آڻَ ڪري.

ڪو رولو رهزن راڄن جو،
ٿو ويڙهي وڄ مان واڻ ڪري، هڻ ناڻ ڪري،
ڪيئن ويهون ڪاري ٻاڻَ ڪري...

ڪو ٻهريون ٻهڙو ڏوٻيءَ جو،
گهر، پاڙا سمجهي گهاڻ ڪري، ڪُوڪاڻ ڪري،
ڪيئن ويهون ڪاري ٻاڻَ ڪري...

ڪو پتڪيل بادل واءُ پريل،
هِن ڌرتيءَ تي دڙباٽ ڪري، دونهاٽ ڪري،
ڪيئن ويهون ڪاري ٻاٽَ ڪري...

جي سوڙهيون گهوگهيون سنڌوءَ سان،
ڳالهائن اوچا ڳاٽ ڪري، گڙگاٽ ڪري،
ڪيئن ويهون ڪاري ٻاٽَ ڪري...

جي جت ڪٿ جاڳي جوت پوي،
ٽر، لاڙ، سرو، وچ لاٽ ڪري، چمڪاٽ ڪري،
ڪيئن ويهون ڪاري ٻاٽَ ڪري...

●

حال هتو آ،
ڏينهن تتو آ،
چا ٿيٺو آ سو بہ پتو آ،
ميڙ متو آ،
رنگ رتو آ،
وقت اِهو آ.
مچو نہ مچون!

ڏاتا چيڙي، پانا چيڙي،
پيٽ گذر جا گانا چيڙي،
چيٿيون چيڙي،
تيشا چيڙي،
وقت اِهو آ.
وچو نہ وچون!

رَتّ بہ آهي سَتّ بہ آهي،
ذات، ڏيا ۽ ڏتّ بہ آهي،
مَتِ بہ آهي،
ڳَتِ بہ آهي،
وقت اِهو آ.
لِکون تہ لکون.

سَنڌو آهي سيڙهو آهي،
حق، ناحق جو جهيڙو آهي،
وڙهڻو آهي،
ڪٽڻو آهي،
وقت اِهو آ.
وڙهو تہ وڙهون!

ڌرتي پنهنجي ڌوڙ سجاتي،
آءُ تہ اهڙو ناهيان.
ياٺر پينر ياٺن ياتي،
آءُ تہ اهڙو ناهيان.

آءُ آوارو نٺن جو پاٺي،
منٻر سانَ گڏ سنڌو سياٺي،
يالَ يلائي ياڪي پاتي،
آءُ تہ اهڙو ناهيان.

ٽاپڙجي جي ٽِڙندو آهيان،
پوڻ پليءَ تي ڪرندو آهيان،
مونکي چائي لائي ڇاتي.
آءٌ تہ اهڙو ناهيان.

وڪ وڪ پڪڙيون منهنجون وايون،
ڳاڙهن ڳيرن ڳولي ڳايون،
سوچون سوليون، ٻولي ٻاتي،
آءٌ تہ اهڙو ناهيان.

ماتا پنهنجو ماڳ ملهايو،
ڪارايو، پارايو، ڏايو،
جڏڙي جندڙي سنڌڙي تاتي.
آءٌ تہ اهڙو ناهيان.

ماڙا ماڙا مڙس مري ويا،
ڳاڙها ڳاڙها ماس ڳري ويا،
بخشي مونکي پوڻ حياتي.
آءٌ تہ اهڙو ناهيان.

ڏيل ۾ ايڏي ذات نہ آهي،
بوتي ۾ ڪا بات نہ آهي،
جهاتگين جِيءَ ۾ پاتي جهاتي،
آءٌ تہ اهڙو ناهيان.

جيئري جيءَ جا چاهہ چميائين،
ساهہَ پچاٽان آهَ چميائين،
آيـل اُر لـئـہ ايـڏي آتـي!
آءٌ تہ اهڙو ناهيان.

●

اُٺن وارا ڳلي سان

مهينو پوهہ، پوئين رات، ڪڙڪن ٺهر جا پارا،
اُٺن وارا...
ڳلي سان گيت ڳائيندا وڃن پيارا،
اُٺن وارا...

اُلا آڪاڙ، منجهند ٺاڪ، نڪرن ڪانءَ جا تارا،
اُٺن وارا...

سُمهٽي سَرءَ جي، گهرگهات تي ڇانيا ڪڪر ڪارا،
اُٺن وارا...

بکارا پيٽ پاتا، وات ۾ پکڙا ڦڪا، ڪارا،
اُٺن وارا...

گپون، اونداهه، واٽون ور وڪڙ، تر ترڪڻا چارا،
اُٺن وارا...

هَڙُن ۾ ڳُڙ، اٽو، چانور، سڳيون، چوڙيون وڪز پيارا،
اُٺن وارا...
گڏلي سان گيت ڳائيندا،
وجن پيارا...

ترڪن، ترين جي ڊور آهي، تهي ويا چنڊي ڏي چارا،
اُٺن وارا...

گڏلي سان گيت ڳائيندا هلو پر ڪجهه ته سوچيندا هلو پيارا.

اوهانجا آئنترا چهرا چئو پاسن تا روئٹهارا،
اُٺن وارا...

اوهانجا انگ، رنگ ۽ ڍنگ ڪنجي تي ويا ڪارا،
اُٺن وارا...

اوهان جي جهوپڙين تي چؤطرف چوماڙ جا جهارا،
اُٺن وارا...

ڏُڪيا، ڏُٻرا، ڳرا، ڳدلا اوهان جا ٻار ويچارا،
اُٺن وارا...

جڳن ڪان مار کائيندا اچو، هاٿي تہ ٿيو مارا،
اُٺن وارا...
ڳلي سان ڳيت ڳائيندا هلو پر،
ڪجهہ تہ سوچيندا هلو پيارا،
اُٺن وارا...

●

تحرير کي ترار بنايون بچي پئون،
ڪوڪار مان ڪٽار بنايون بچي پئون.

هِن جُوءِ لئه هزار اتي جانباز پيا،
هڪ هڪ منجهان هزار بنايون بچي پئون.

غدّار پنهنجا دوست ٿين، ٽڪ هٽي ڇڏيون،
جهونجهار پنهنجا يار بنايون بچي پئون.

پرمار لاءِ هار ڪنيون ٿا وتون، شرم،
حقدار لاءِ هار بنايون بچي پئون.

ماري وجهن ٿيون يار مسلسل مُنافقيون،
جي فيصلا سچّار بنايون بچي پئون.

بندوق ۽ ڪتاب مٿان دسترس هجي،
هوشيار پنهنجا ٻار بنايون بچي پئون.

جيڏا نہ گيت، بيت بخاري گهڙيون ٿا پيا،
ايڏا اتي هٿيار بنايون بچي پئون.

●

ماٺـهـو مهـٽيـهاب او ٻـابـا،
ماٺهو مهٽيهاب.

محبت آب حياتي وتي ٿو،
تـاڙيـنـدو تـيـزاب او بابا،
ماٺهو مهٽيهاب.

وکِ وک اڏرن قرب ڪبوتر،
اک اک آهي عقاب او بابا،
ماٺهو مهٽيهاب.

جيئندي، اڏندي، ٻوليندي کي،
کير ڪري تو ڪباب او بابا،
ماٺهو مهٽيهاب.

خير به رب کان شرّ به رب کان،
سڀ ڪجهه پو ته ثواب او بابا،
ماٺهو مهٽيهاب.

جيئو جيئڻ ڏيو، پيئو، پيئڻ ڏيو،
نڪتو هي ناياب او بابا،
ماٺهو مهٽيهاب.

هي جو سامهون سمنڊ ٻخاري،
هوندو هي به حباب او بابا،
ماٺهو مهٽيهاب.

●

ناد وڄن پيا، گهر گهر گهوگهو،
ڪوٽ ڪِرن پيا، ٻُڌ هُو ڏُو ڏُو،
ناد وڄن پيا...

وڻ وڻ ڇا پر وقت وڄن پيا،
ٽِڪرن وانگر ڪنگرا ٽهڪن،
تسرُين وانگر تخت وڄن پيا.
ناد وڄن پيا...

ڏونگر ڏسجن واريءَ ٻورا،
ڦهرن لاءِ قيامت ٿي وئي،
لوها ٽِنب ڪپهه جا ڦورا،
ناد وڄن پيا...

مزدورن جو ڪاچ مچي پيو،
ماٺهو سمنڊ ته لهرون جهنڊا،
اوتر اتليو راڄ اچي پيو،
ناد وڄن پيا...

پورهيت سان پر مار لڙي چڻ،
مستقبل سان ماضي ڊوڙي،
ڏاتر سان ڌهڪار لڙي چڻ،
ناد وڄن پيا...

تيشا ۽ چنجور اٿي پيا،
اٽر ٿي استاد بخاري،
مظلوم ۽ مزدور اٿي پيا،
ناد وڄن پيا...

●

سڳو تہ ناهي سنگهر بہ ناهي، ڇنان هي ناتو ڇني نہ سگهندس،
سرير تان ڪل لهي نہ سگهندي، بدن منجهان دل ڪڍي نہ سگهندس.

رقيب ڪي بي سهي سگهان ٿو، لُڇان ٿو پيو پر ڇڄي نہ وڃ تون،
زهر جو ڍُوڙهو ڍُڪهي سگهان ٿو مگر وڇوڙو سهي نہ سگهندس.

رسيمر سرتي سڏينمر سامي، ڏڪيمر ڏرتي تہ پو ڪريان ڇا،
حبيب توڪان ڇڄي سگهان ٿو زمين ڪان مان ڇڄي نہ سگهندس.

وري وري ڇو ڪرين ٿي پارت، غيّور تنج تي يقين رک تون،
ترار ڪنهنجي سهي سگهان ٿو ميار تنهنجي سهي نہ سگهندس.

لذيذ کاڌا، حسين حورون، زرين ماڙيون مگر خدايا،
اُتي بہ ڪنهنجو غلام بنجي گهڙي بہ هڪڙي رهي نہ سگهندس.

سمونڊ جو مان بخار ناهيان، ڪڪر پَلوَ ۾ ڇڏن ڇپائي،
اديب اک جو اڀار آهيان، سُڪي وڃان تہ بہ لِڪي نہ سگهندس.

ڪڪر زمين تي ڄمي نہ سگهندا، تڪر هوا ۾ اڏي نہ سگهندا،
قهار تنهنجي ڪلور سامهون ڪُسِي سگهان ٿو جُهڪي نہ سگهندس.

پڪن گهڙن کي ڪنا نہ پوندا، ٻبر خبر ٿئي ڇٻر نہ چرندا،
قلم کپائي رقم سهيڙيان، اهو سبق مان سکي نہ سگهندس.

مڃان ٿو جڳ جڳ جيئڻ گهران ٿو، تڏهن تہ تَرَ لئہ ملهي مران ٿو،
بغير جِيوَن بہ جِي سگهان ٿو، مگر وطن ريءَ تہ جي نہ سگهندس.

ڪنوڻ نہ ڪڙڪي زمين نہ لرزي، خدا نہ روڪي انهن جي مرضي،
جتي ستم ٿئي اتي بخاري جهلڻ پلڻ کان رهي نہ سگهندس.

●

مجبور تو روئان، رڙان،
دل ٿي چوي ڳايان نچان.
دل ٿي چوي،
دل ٿي چوي،
دل ٿي چوي... ڳايان نچان.

هي محفلون هي مشڪلون،
او عشق اڄ ٽُٽڻ ۾ اڙان،
دل ٿي چوي،..

جيڏو ڳُهري ايڏو ڳهران،
جيڏو اڙي ايڏو اڙان،
دل ٿي چوي،..

هر حسن جي حق لئہ لڙان،
پنهنجي هڙان پنهنجي وڙان،
دل تي چوي،...

ڪنهن تياس تي ٽنگجوم پر،
چوڏول تي اڳ ۾ چڙهان،
دل تي چوي،...

باريوم ڪاري بات ۾،
ڪنهن سوجهري ڪارڻ سڙان،
دل تي چوي،...

ڳڻ ڳوت جا پرجن تلاءَ،
ڳوڙها ڳهان، ڳالهيون ڳڙان،
دل تي چوي،...

استاد مان شاگرد تي،
دِليون پڙهان، ديدون لڪان.
دل تي چوي،...

●

خريدارو، وجو موتي، خدا جو سنهن ڪتل آهيان،
چمڻ کان موت تائين، سنڌ – ڌرتيءَ جو وَتل آهيان.

جي اورين ٿو تہ مان همغم، جي روئين ٿو تہ مان ماتم،
جيءِ ماپين ٿو تہ مان پربَت، جُهڪائين ٿو جبل آهيان.

اجل منهنجي پنيان، تقدير سِرَ تي، ربّ رڳ رڳ ۾،
اٽل جيڪي بہ آهن مون سان آهن مان اٽل آهيان.

خليل الله ٿو بنجين، گواهہ الله ٿو ڏيـن، پر،
اِنهيءَ ڪاتي انهيءَ هٿ کان تہ ڪئي ڀيرا ڪٺل آهيان.

جي تون آڙاهہ مان بادل، جي تون بادل تہ مان اوٺر،
تون جيڪي ٿين ۽ جاتي ٿين، مٿان تنهنجي اجل آهيان.

ازل کان پئي هليو آهيان، بخاري ڪجهہ ٽڪو هوندس،
جهلئي ڪنهنجي رُڪيو ناهيان اجا چئبو اجهل آهيان.

●

ڪينهن ڪاڳر ٽانَ،
ناهن وايون نانَ،
ننگا ڏونگا روبرو،
بکيا پونگا روبرو،
کهڙا ڏاڻ ڏيانِ!

پڙڪائيندي پونءِ ڪي،
باغي تنهنجي تان.

پيلائين ٿو پونءِ ڪي،
بکن ڪان اڳوان.

ڪاٽيو واٽون پيٽ جون،
داتا آچيو دان.

تڙ تي تاسا ساسڙي،
پَسون ٿي پستان.

در در پردا ريشمي،
عضوا اڌ عريان.

جهومن جهندا ريشمي،
اڳيان عاليشان.

توهر ٿوهر هٿ ۾،
ڪندا ڦهري ڪان.

تتي ريتيءَ وات تي،
اولانبيون اعلان.

اتاريا استاد تو،
تاريخي طوفان.
ننگا ڍونگا روبرو،
بکيا پونگا روبرو،
ڪهڙا ڏاڻ ڏيانِ!

ڳهڙ گهر برف ڄمي وئي آهي، در در ديپڪ ڳايان ٿو مان،
دڳ دڳ اوندهه اوتي پئي آ، پڳ پڳ جوت جڳايان ٿو مان.

اٿ ڀونچال، جوالا نچ تون، باغي ڀونءِ ڄمالو ڇوندي،
اوتر ٿو آلاپ اتاريان، ڇوليون ڇيرون پايان ٿو مان.

دهشت گردي دَور سکي آ، حڪمت عملي مون ته مٽي آ،
دانهن ڀلي ڏي دور کي ڦٽڪي، گهنگهر توکي گهايان ٿو مان.

جيئو، جيئڻ ڏيو، ڏاڍو، گابو، جهيڙو جوٽي ٻينا آهن،
وچ ۾ آءُ رتوڇاڻ آهيان، ڇاڇي لاءِ ڇڏايان ٿو مان.

صديون ڪنڌ ڪٽايا اٿئون، سهسين سَنڌ وڍايا اٿئون،
هڪڙو ڀيرو گڏجو لوڪو، ڦهري ڪات ڪٽايان ٿو مان.

ڪارا ڪپڙا، ڳاڙها جهنڊا، ساوا ڪيت، سنهري ڪرٽا،
سنڌو توکي سينگارڻ لئه، طرحين رنگ رچايان ٿو مان.

خير ته راڳي، ظلم ته باغي، قرب ته ٻڪرو، قهر ته ڪات،
جرڪي جيئڻ ڪاڻ ٻخاري، ڪيڏا روپ مٽايان ٿو مان.

●

تنهنجي سر لئہ دريا، دودو تي تو مان هر هر چمان،
چو تي گهبرائين امان!

ٻن ڪروڙن ڪوندرن جي ماءُ آن جيئين سدا،
تنهنجا هوشو حُرَ هزارين، تنهنجو هوشو هڪ نہ مان.
چو تي گهبرائين امان!

هي تہ ڏس وک وک تي چوڪيدار ڏهہ ڏهہ نوجوان،
سومرا، چانڊيا سپاهي، سورما ڪوسا، سمان،
چو تي گهبرائين امان!

تنهنجي پورب جا سڄي پڇم لکي تاريخ آ،
تنهنجي ذرتيءَ کان وني آ، آسمان تائين ذمان.
چو تي گهبرائين امان!

عرش جي پاڇي کان جيڪي تنهنجو پاسو آ مِٺو،
تنهنجي پاڻيءَ تي نہ مٺبو توڙي ملندو زمزمان.
چو تي گهبرائين امان!

هي دعا، دعوي، عقيدو، فيصلو استاد آ،
سچ زندهہ، سچّ زندهہ، سنڌ زندهہ دائمان.
چو تي گهبرائين امان!

●

رنو گهٽو تمر، لڇيو گهٽو تمر سنو گهٽو تمر زبان جاني،
سمونڊ منهنجو گواهه ٿيندو زمين ڏيندي بيان جاني.

جلي جلي تو ڪيان اجالو، لُڇي لُڇي تو چوان جمالو،
ڪِلي پچين تو نه ڪينئن هلان تو جيئن هلي تو جهان جاني.

عظيم آهين جمال وانگر، حسين سهڻي خيال وانگر،
تڏهن نه تنهنجو جمالو جلوو جڏهن ڪڏهن آ جوان جاني.

تتيءَ تڏيءَ ۾ ڏُکِي بخاري، سڄي حياتي لُڇي گذاري،
ٻچي، ٻُڌي ڪي يقين ٿي ويو اجا به توکي گمان جاني.

●

چوهو چوهو آءُ
چوهو چوهو آءُ
چوهو چوهو آءُ
چوهو چوهو مينهن لهي ٿو، چوهو چوهو واءُ،
عرش گجي پيو، فرش وڄي پيو، نگر نگر گوگاءُ،
چوهو چوهو آءُ

پيارُ اُٿي، پاتار پُڪاريو،
پاپ جُهڪي، پولار پُڪاريو،
(1) پَون اِهو پڙلاءُ،
چوهو چوهو آءُ

(1) پَوَن: هوا.

چيرُن ۾ آ مچريل چم چم،
تڙپنِ تانُون، سهڪن سرگم،
تـــنـــدُنِ ۾ آ تـــابُ،
چـــوهـــو چـــوهـــو آءُ

صالح، سالم عقل نہ روڪيو،
وِڪ وِڪ دوڪو، وهم نہ پوڪيو،
(2) فـــڪـــر ڪَـــرن ڦـــهـــلاءُ،
چـــوهـــو چـــوهـــو آءُ

سوپيو عزم سنبيرڙو آ،
توڪي مونکي نبيرڙو آهي،
شـــڪ پـــڪ جـــو تـــڪـــراءُ،
چـــوهـــو چـــوهـــو آءُ

باريون تا آڙاهہ سگهارا،
ساڙيون تا پرمار انذارا،
ڏاريـــون تـــا ڏهـــڪـــاءُ،
چـــوهـــو چـــوهـــو آءُ

---

(2) ڪَرن: اُتر سنڌ جو لهجو، معنيٰ "ڪَنِ".

جبل مٿان ٿي باز اُڏي آ،
جهنگل مان ٿي واڳ ڏُڪي آ،
صحرا مان دريا،
چوهو چوهو آءُ

نوحن سان گڏ نظم ڪنيو آ،
ماتم سان گڏ ملم ڪنيو آ،
گهر گهر آهي، گهاءُ.
چوهو چوهو آءُ

دَرِ تي پُهتي آهي بُخاري،
ايندڙ سَن جي تيز سواري،
اُت ڪرِ آذر پاءُ،
چوهو چوهو آءُ

●

ڪاڳي پيو جاڳائي پيو

استاد بخاري

روشني

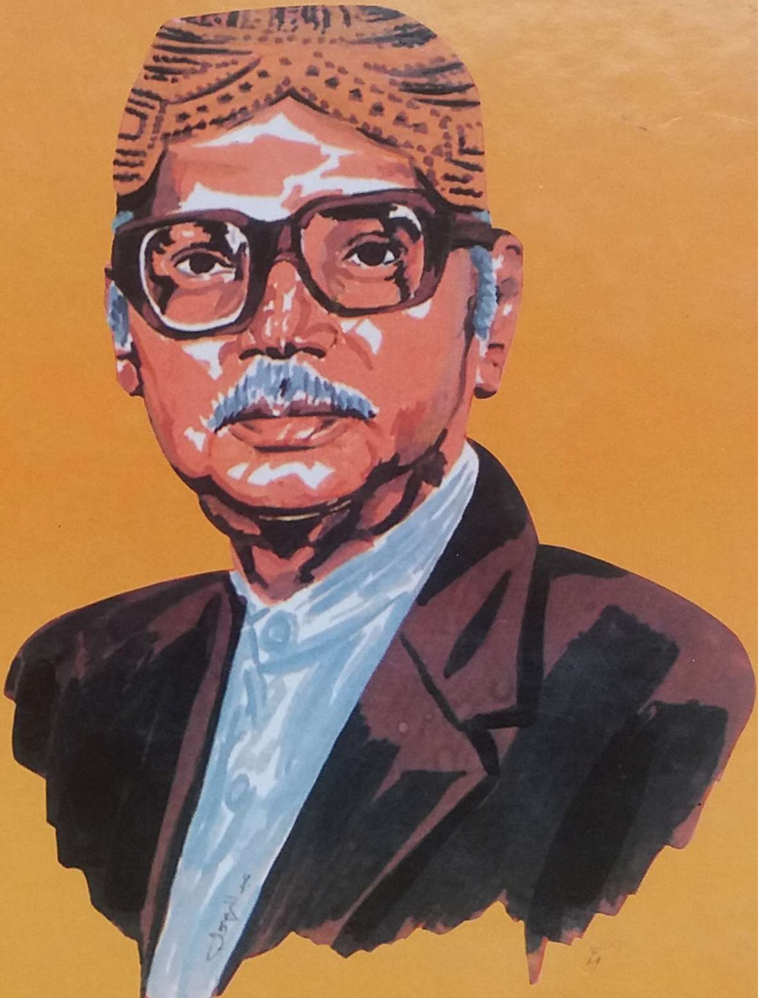

A Roshni Book

Poetry

Pakistan Rs.120.00

پڙهندڙ نسُل . پَ نَ

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ” اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻڪَ ”لُڙهندَڙ نسُل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو:

انڌي ماءُ ڄڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لُڙهندَڙ، ڪَڙهندڙ، ڪُڙهندڙ، ٻَرندڙ، ڇُرندڙ، ڪِرَندڙ، اوسيئڙو ڪَندَڙُ، ياڙي، ڪاٺُو، ياڄوڪَڙُ، ڪاوڙيل ۽ وِڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سَگهجي ٿو، پَر اسان اِنهن سڀني وِچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان کڻي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعني e-books ناهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهڻ ۽ هِڪ ٻِئي کي ڳولي سَهڪاريِ تحريڪ جي رستي تي آڻِڻَ جي آسَ رکون ٿا.

پڙهندڙ نسل (پَڻَ) ڪا بہ تنظيمَ ناهي. اُنَ جو ڪو بہ صدر، عُهديدار يا پايو وِجهندڙ نہ آهي. جيڪڏهن ڪو بہ شخص اهڙي دعويٰ ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو ڪُوڙو آهي. نہ ئي وري پَڻَ جي نالي ڪي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو بہ ڪُوڙو آهي.

جهڙيءَ طرح وڻن جا پَنَ ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اهڙيءَ طرح پڙهندڙ نسل وارا پَنَ بہ مختلِف آهن ۽ هوندا. اُهي ساڳئي ئي وقت اُداس ۽ پڙهندڙ، ٻَرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وِڙهندڙ ۽ پڙهندڙ بہ ٿي سگهن ٿا. ٻين لفظن ۾ پَنَ ڪا خُصوصي ۽ تالي لڳل ڪِلَب Exclusive Club نہ آهي.

ڪوشش اها هوندي تہ پَنَ جا سڀ ڪم ڪار سَهڪاري ۽ رَضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي تہ ڪي ڪم اُجرتي بنيادن تي بہ ٿِين. اهڙي حالت ۾ پَنَ پاڻ هِڪَٻِئي جي مدد ڪرڻ جي اُصولَ هيٺ ڏي وَٺُ ڪندا ۽ غيرتجارتي non-commercial رهندا. پَنَ پاران ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز digitize ڪرڻ جي عَملَ مان ڪو بہ مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نہ ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز ڪرڻ کان پوءِ ٻيو اهم مرحلو وِرهائڻ distribution جو ٿيندو. اِهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو تہ ڀلي ڪمائي، رُڳو پَنَ سان اُن جو ڪو بہ لاڳاپو نہ هوندو.

پَنَن کي کُليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي تہ هو وَسَ پٺاندڙ وڏِ
کان وَڏِ ڪتاب خريد ڪَري ڪتابن جي ليکڪَن، ڇپائيندڙن ۽
ڇاپيندڙن کي هِمٿائِن. پر ساڳئي وقت عِلم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ
کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران ڪَنهن بہ رُڪاوٽ کي نہ مڃن.

شيخ اَيازَ علمَ، ڄاڻ، سمجهہَ ۽ ڏاهپَ کي گيتَ، بيتَ، سِٽَ،
پُڪارَ سان تَشبيهہ ڏيندي انهن سيني کي بَمن، گولين ۽ بارودَ
جي مدِ مقابل بيهاريو آهي. اياز چوي ٿو تہ:

گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪَرن ٿا.

... ...

جئن جئن جاڙ وڌي ٿي جَڳَ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ ڇُپن ٿا؛
ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موٽي مَنجهہِ پهاڙ ڇُپن ٿا؛

... ...

ڪالهہَ هُيا جي سُرخ گُلن جيئن، اڄڪلهہ نيلا پيلا آهن؛
گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن........

... ...

هي بيتُ اَٿي، هي بَم- گولو،
جيڪي بہ ڪٽين، جيڪي بہ ڪٽين!
مون لاءِ ٻنهي ۾ فَرَقُ نہ آ، هي بيتُ بہ بَمَ جو ساٿي آ،
جنهن رِڻ ۾ رات ڪَيا راڙا، تنهن هَڏَ ۽ چَمَ جو ساٿي آ ـ

اِن حسابَ سان اڻڄاڻائي کي پاڻ تي اِهو سوچي مَڙهڻ تہ
”هاڻي ويڙهہ ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نہ
وڃايو“ ناداني‌ءَ جي نشاني آهي.

پَنَ جو پڙهڻ عام ڪِتابي ڪيڙن وانگر رُڳو نِصابي ڪتابن تائين محدود نہ هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج ۾ سماجي حالتن تان نظر ڪجي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي پاليسيون policies اڻجاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَنَ نِصابي ڪتابن سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پَڙهندڙ نَسُل جا پَنَ سيني کي **ڇو، ڇالاءِ ۽ ڪيئن** جهڙن سوالن کي هر بَيانَ تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوٺَ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جوابَ ڳولڻ کي نہ رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اٽر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهن ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان بہ پڙهڻ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي اِن سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا. بَس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏِسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون ڀاڪي پائي چيو تہ ”منهنجا ڀاءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَنَ پَنَ جو پڙلاءُ“.
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)